

Helikopter roditelji i otpornost djece

Badurina Šanko, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:280094>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju

Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Ines Badurina Šanko

Helikopter roditelji i otpornost djece

Diplomski rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Diplomski sveučilišni studij psihologije (jednopedmetni)

Helikopter roditelji i otpornost djece

Diplomski rad

Student/ica:
Ines Badurina Šanko

Mentor/ica:
Izv. prof. dr. sc. Ivana Macuka

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ines Badurina Šanko**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Helikopter roditelji i otpornost djece** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 31. listopada 2023.

Sadržaj	
Sažetak.....	1
Abstract.....	2
Uvod	3
Roditeljstvo	3
Suvremeno roditeljstvo	5
Helikopter roditeljstvo	6
Prilagodba djece	9
Teškoće i snage djece.....	9
Otpornost djece.....	11
Odnosi roditeljskog ponašanja, snaga/teškoća i otpornosti djece	13
Polazište i cilj istraživanja.....	17
Istraživački problemi i hipoteze	18
Metoda.....	20
Sudionici	20
Mjerni instrumenti	22
Skala prezaštićivanja djece (Macuka, 2022)	22
Upitnik snaga i poteškoća djeteta (The Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ – R, Goodman, 1997).....	22
Skala otpornosti za djecu (The Resilience Scale for Children, Chung i sur., 2021)	23
Postupak.....	24
Rezultati	25
Rasprava.....	37
Ograničenja	42
Praktične implikacije	42
Zaključci	44
Literatura.....	45
Prilozi.....	50

Helikopter roditelji i otpornost djece

Sažetak

Helikopter roditeljstvo je nov te nedovoljno istražen konstrukt u području psihologije roditeljstva, a karakterizira ga pretjerana uključenost roditelja u život djece, često neprimjerena razvojnom stadiju djeteta. Ovakav intenzivan oblik roditeljstva i roditeljske uključenosti u odgoj i život djece može negativno doprinijeti razvojnim ishodima kod djece. U ovom se istraživanju razmatraju razlike između majki i očeva u samoprocjenama pretjeranog zaštićivanja djece, razlike dječjih i roditeljskih procjena pretjeranog zaštićivanja djece te zastupljenost teškoća i snaga djece. Ujedno se razmatraju doprinosi sociodemografskih varijabli i dječjih procjena roditeljskog ponašanja (pretjeranog zaštićivanja od strane roditelja) u objašnjenju teškoća/snaga i otpornosti djece. U istraživanju je sudjelovao 91 učenik i 106 učenica od drugog do osmog razreda osnovne škole kao i njihovi roditelji, 117 majki i 115 očeva. Za potrebe ovog istraživanja adaptirana je i validirana *Skala otpornosti za djecu* (Chung i sur., 2021). Obradom je podataka utvrđeno kako očevi iskazuju više prezaštitničkog ponašanja prema djeci u odnosu na majke. Nadalje, djeca prezaštitnička ponašanja majki i očeva procjenjuju višim u odnosu na svoje roditelje te navode da imaju više internaliziranih teškoća u odnosu na procjene istih od strane njihovih roditelja. Međutim, roditelji kod svoje djece navode više procjene prosocijalnog ponašanja u odnosu na samoprocjene djece. Hijerarhijske analize rezultata ukazuju na značajan doprinos spola, dobi i dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja očeva u objašnjenju otpornosti djece. Dječaci navode više razine otpornosti u odnosu na djevojčice, a starija djeca koja procjenjuju niže razine prezaštitničkog ponašanja očeva iskazuju niže razine otpornosti. Nadalje, više internaliziranih teškoća navode djevojčice u odnosu na dječake. Naposljetku, utvrđen je značajan doprinos spola i djetetovih procjena prezaštićivanja od strane oca u objašnjenju snaga djece. Naime, djevojčice i djeca koja kod svojih očeva prepoznaju više prezaštitničkog ponašanja iskazuju više prosocijalnog ponašanja.

Ključne riječi: helikopter roditeljstvo, prezaštićivanje djece, snage/teškoće djece, otpornost

Helicopter parenting and resilience in children

Abstract

Helicopter parenting is a new and insufficiently researched construct in the field of parenting psychology, which is characterized by excessive parental involvement in children's lives, often inappropriate to the child's developmental stage. This intense form of parenting and parental involvement in children's upbringing and life can negatively contribute to children's developmental outcomes. This study examines the differences between mothers and fathers in self-assessments of overprotection of children, as well as differences in children's and parents' assessments of overprotection of children, and the representation of children's difficulties and strengths. At the same time, the contributions of sociodemographic variables and children's assessments of parental behavior (overprotection by parents) in explaining children's difficulties/strengths and resilience are considered. 91 male and 106 female students from the second to eighth grade of elementary school, as well as their parents, 117 mothers and 115 fathers, participated in the research. For the purposes of this research, The Resilience Scale for children (Chung et al., 2021) was adapted and validated. Data processing revealed that fathers show more overprotective behavior towards children compared to mothers. Furthermore, children rate the overprotective behavior of mothers and fathers higher than their parents, and state that they have more internalized difficulties compared to their parents' assessment of difficulties. However, parents report higher assessments of prosocial behavior in their children compared to children's self-assessments. Hierarchical analyzes of the results indicate a significant contribution of gender, age and children's assessments of fathers' overprotective behavior in explaining children's resilience. Boys report higher levels of resilience compared to girls, and older children who rate lower levels of fathers' overprotective behavior report lower levels of resilience. Furthermore, more internalized difficulties are reported by girls compared to boys. Finally, a significant contribution of gender and the child's assessment of overprotection by the father was found in the explanation of children's strengths. Namely, girls and boys who recognize more overprotective behavior in their fathers show more prosocial behavior.

Key words: helicopter parenting, overprotection of children, children's strengths/difficulties, resilience

Uvod

Roditeljstvo

Riječ 'roditeljstvo' dolazi od latinske riječi *parere* što znači 'roditi', 'razviti' ili 'obrazovati', a odnosi se na aktivnosti usmjerene odgoju djeteta i poticanju razvoja njegove cjelokupne osobnosti (Srivastav i Mathur, 2020). Definira se i kao jedna od životnih uloga koja sa sobom donosi obilje životnih promjena, suočavanja i prilagodbi, a Nelson i suradnici (2013) objašnjavaju roditeljstvo kao temeljnu ljudsku potrebu. Roditeljstvo je široko korišten pojam koji podrazumijeva doživljaj roditelja, roditeljsku brigu i skrb, ponašanje, aktivnosti i postupke te roditeljski odgojni stil. Subjektivni doživljaj roditeljstva iznimno je bitan jer uloga roditelja sa sobom donosi brojne promjene, utječe na razvoj i mijenja odrasle pojedince, sa sobom donosi obilje pozitivnih i negativnih emocija, a također utječe i na kognitivne obrasce (mišljenja) i ponašanja te oblikuje identitet pojedinca (Čudina Obradović i Obradović, 2006). Uloga roditelja uključuje brigu o zdravlju, sigurnosti i emocionalnim potrebama te pomoć na putu ka samostalnosti. Načinom odgoja roditelj uvelike utječe na život svoje djece i to ne samo tijekom djetinjstva, nego i u odrasloj dobi (Begčević, 2021). Roditelji imaju neprestani utjecaj na razvoj djeteta svojim pravilima, disciplinom i drugim oblicima ponašanja. Roditeljsko zalaganje počinje već od trudnoće, a cilj je da djeca budu dobro prilagođena, brižna i sretna (Srivastav i Mathur, 2020). Štoviše, različita istraživanja ukazuju na nezavisne doprinose očinstva i majčinstva u razvojnim ishodima djece (Day i Padilla-Walker, 2009). Također, istraživanja sugeriraju kako je aktivno očinstvo bitno u sprječavanju negativnog ponašanja, dok je majčinstvo povezano s pozitivnim i prosocijalnim ponašanjima. Dakle, majčinstvo i očinstvo imaju različite, ali jednako bitne uloge u odgoju i razvoju djeteta, dok prema nekim istraživanjima, navedeno ovisi i o spolu djeteta (Day i Padilla-Walker, 2009).

Većina stručnjaka u području istraživanja roditeljstva usmjerava se na proučavanje roditeljskih stilova. Kada je riječ o dimenzijama roditeljskih odgojnih stilova, tada razlikujemo roditeljsku podršku i roditeljsku kontrolu. Naime, podrška roditelja uključuje prihvaćanje, toplinu, emocionalnu dostupnost, uključenost u djetetov život te responzivnost na djetetove potrebe. Podrška se, jednako kao i kontrola, promatra kao kontinuum kod koje suprotan kraj dimenzije podrške podrazumijeva hladnoću, odbacivanje, neodobravanje i kažnjavanje djeteta. Roditeljska podrška vodi ka brojnim pozitivnim ishodima za dijete kao što je niža razina emocionalnih i ponašajnih problema poput delinkventnog ponašanja i depresije (Rousseau i Scharf, 2015). Sljedeća je razina dimenzija roditeljstva roditeljska kontrola koja predstavlja ograničenja koja roditelji postavljaju, dok se na suprotnom kraju ove dimenzije nalazi

autonomija. Kontrola se dalje može dijeliti na bihevioralnu (ponašajnu) i psihološku kontrolu. Bihevioralnu kontrolu karakterizira nastojanje roditelja da kontroliraju i prilagođavaju ponašanje djeteta uspostavljanjem pravila, discipline te nagrada i kazni. Umjerena prisutnost kontrole ponašanja potrebna je za razvoj djeteta, dok pretjerana ili nedovoljna kontrola (zanemarivanje, fizičko kažnjavanje) uzrokuje negativne razvojne ishode poput anksioznih i depresivnih simptoma te devijantnog ponašanja (Begčević, 2021). S druge strane, psihološka je kontrola intruzivan oblik kontrole roditelja koji nastoje utjecati na dječje misli i emocije što nepovoljno utječe na djetetov razvoj te se mogu razviti problemi u ponašanju i depresivnost. Određeni broj stručnjaka spominje i treću dimenziju, odnosno dosljednost. Ova dimenzija obuhvaća ideju kako na isto ponašanje roditelji uvijek reagiraju na isti ili sličan način. Pokazalo se kako nedosljednost u kažnjavanju može kod djece doprinijeti razvoju agresivnog ponašanja u odnosu na dosljednost roditeljskih postupaka gdje djeca znaju točne razloge nagrađivanja ili kažnjavanja (Begčević, 2021).

Nadalje, prema količini podrške i topline te prema veličini zahtjeva koji se stavljaju pred dijete razlikuju se određeni odgojni stilovi. Roditeljski odgojni stil predstavlja skup roditeljskih vrijednosti, stavova prema odgoju i djetetu te emocionalnih odrednica prema kojima se donose razne roditeljske odluke. Kognitivni i socio-emocionalni razvoj djeteta podložan je utjecaju odgojnih stilova. Stručnjaci u području roditeljstva razlikuju četiri odgojna stila, a to su autoritarni, autoritativni, permissivni te indifetentni odgojni stil (Begčević, 2021).

Autoritarni (strogi, kruti) odgojni stil karakterizira nedovoljno topline i podrške usmjerene prema djetetu uz istodobno postavljanje velikih zahtjeva i očekivanja te strogi nadzor i kontrola. Roditelji uspostavljaju pravila i granice te su skloni kažnjavanju kada se ista prekrše ili ne poštuju. Ovaj odnos temelji se na podređenosti i nadređenosti. Brojni su negativni ishodi ovakvog oblika roditeljstva kao što su česte promjene raspoloženja, nesigurnost, agresivnost, niski prag frustracije. Djeca autoritarnih roditelja često su razdražljiva, nesigurna, neuspješna u rješavanju problema, neprijateljski raspoložena, bojažljiva i zabrinuta zbog udovoljavanja autoritetu (Begčević, 2021; Zdenković, 2012).

Autoritativni odgojni stil predstavlja istodobnu kontrolu i nadzor te emocionalnu toplinu. Ovaj oblik roditeljstva često se opisuje kao dosljedan i demokratski. Roditelji ovakvog odgojnog stila stavljaju pred djecu zahtjeve i očekivanja primjerena dobi djeteta uz provođenje nadzora i čvrste kontrole, a istodobno djeci pružaju podršku, ljubav, prihvaćanje i emocionalnu toplinu. Djeca ovakvih roditelja su odgovorna, samopouzdana, sigurna u sebe, znatiželjna,

kreativna te imaju dobro razvijenu samokontrolu. Naposljetku, karakteristike ovog odgojnog stila smatraju se idealnim karakteristikama kojima treba stremiti (Begčević, 2021; Zdenković, 2012).

Permisivan ili popustljiv odgojni stil karakterizira emocionalnu toplinu uz slabu kontrolu. Ovakvi roditelji svojoj će djeci pružiti mnogo ljubavi i pažnje, podrške, emocionalne topline, ali uz slabu kontrolu bez postavljanja granica, zahtjeva i nadzora nad djetetovim ponašanjem. Skloni su udovoljavati svim djetetovim zahtjevima, potrebama i željama. Posljedica ovakvog odgojnog stila su nesigurna, nesnalažljiva, impulzivna djeca koja se ne snalaze u granicama te imaju nizak stupanj samokontrole. Inače, sretna su i zadovoljna sve dok se njihove želje i zahtjevi ispunjavaju. U suprotnom, skloni su agresivnom ponašanju (Begčević, 2021; Zdenković, 2012).

Indiferentan ili zanemarujući odgojni stil predstavlja roditelje koji su emocionalno hladni, neuključeni, povučeni te ne postavljaju nikakve granice, zahtjeve ili kontrolu nad djetetovim ponašanjem. Imaju niska očekivanja od djeteta, većinom su zaokupljeni sa sobom, ravnodušni, a takvi su i u donošenju odluka vezanih uz dijete. Djeca ovakvih roditelja imaju loš školski uspjeh, nisko samopoštovanje, neprijateljski su raspoložena, skloni problemima u ponašanju, bez socijalne kompetencije te pokazuju otpor prema autoritetu (Begčević, 2021; Zdenković, 2012).

Suvremeno roditeljstvo

Suvremeni doživljaj roditeljstva podosta je izmijenjen uslijed političkih, ekonomskih, društvenih, demografskih i tehnoloških promjena. S obzirom na karakteristike današnjeg društva, roditelji su stavljeni pred brojne izazove i nedoumice što dovodi do sve složenije roditeljske uloge. Također, sveprisutni mediji igraju važnu ulogu te je danas, na primjer, istaknut trend dijeljenja slika djece putem društvenih mreža i to čak i prije rođenja djeteta. Stručni naziv za takav oblik ponašanja roditelja je *sharenting*; riječ nastala spajanjem engleskih riječi *parenting* i *sharing* (Pataj 2022). Također, u novijim se radovima opisuju konstrukti poput pozitivno roditeljstvo, svjesno roditeljstvo i helikopter-roditeljstvo (Bayer, Sanson i Hemphill, 2006; Bogels, Lehtonen i Restifo, 2010; Padilla-Walker i Nelson, 2012).

Pozitivno roditeljstvo predstavlja razvoj pozitivnih odnosa između roditelja i djeteta pružanjem brige, sigurnosti, emocionalne topline, poticanja, discipline, stabilnosti vodstva kako bi se omogućila optimizacija djetetovog potencijala. Inače, pozitivno roditeljstvo povezano je

s emocionalnim razvojem koji uključuje toplinu i prihvaćanje u komunikaciji s djecom, potičući tako autonomiju kod djece koja im pomaže da savladaju zadatke, a ujedno da razmišljaju, istražuju i donose vlastite odluke (Bayer, Sanson i Hemphill, 2006).

Svjesno roditeljstvo uporište pronalazi u teoriji usredotočene svjesnosti (eng. *mindfulness*) koju čine tri glavna stanja: pažnja, sadašnji trenutak i otvoreni stav. Ovakvi roditelji svjesno usmjeravaju svoju pažnju na sadašnji trenutak međuodnosa roditelja i djeteta, pažljivo slušaju dijete, prihvaćaju sebe i dijete bez osuđivanja, pokazuju empatiju i razumijevanje prema sebi i djetetu te obraćaju pažnju na samoregulaciju u roditeljstvu. Osnovna je ideja svjesnog roditeljstva prihvaćanje i poštivanje ponajprije sebe kako bi se onda u bilo kojem trenutku moglo prihvatiti djecu bez težnje ka ispunjenju svih roditeljskih očekivanja. Ovakvi roditelji su svjesni da djeca imaju vlastite želje i izbore te iz tog razloga ne nameću svoje težnje. Na pozitivne rezultate ovog pristupa roditeljstvu ukazuju Bogels, Lehtonen i Restifo (2010) koji navode utjecaj ovog pristupa na roditeljski stres, roditeljsko funkcioniranje, brige vezane uz roditeljstvo i dijete, brigu o sebi i braku te roditeljska uvjerenja.

Helikopter roditeljstvo

Helikopter roditeljstvo je specifično roditeljsko ponašanje koje uključuje pretjeranu uključenost i zaštitu djeteta, često neprikladnu za određenu razvojnu dob djeteta, kontekst ili situaciju. Preciznije, karakterizira ga pretjerana uključenost, kontrola i potpora, odnosno pretjerano ili intenzivno roditeljstvo (Padilla-Walker i Nelson, 2012). Ovaj oblik roditeljskog ponašanja karakteriziraju intenzivna financijska izdavanja, emocionalna podrška i akademska uključenost motivirana ljubavlju, ali i strahom od pogrešaka u odgoju vlastitog djeteta. Helikopter roditeljstvo ne predstavlja potpuno novu dimenziju roditeljstva, već jedinstven obrazac osnovnih dimenzija topline i kontrole. Točnije, predstavlja roditeljstvo postavljeno visoko na dimenziji topline, podrške i kontrole, a nisko na promicanju autonomije, što često nije prikladno razvojnom stadiju djeteta (Padilla- Walker i Nelson, 2012).

Suvremeno su društvo zahvatile značajne društvene promjene, a početak odrasle dobi u zapadnjačkim društvima je odgođen te se povećava uključenost roditelja i u život već odrasle djece. Zbog svega se navedenog sve češće spominje pojam helikopter roditeljstva, odnosno pretjerana uključenost roditelja i pružanje pomoći koja je većinom razvojno i kontekstualno neadekvatna. Ovakav oblik roditeljskog ponašanja predstavlja preokupiranost roditelja brigom o emocionalnoj dobrobiti i uspjehu svoje djece, izbjegavanje povreda i poteškoća, pružanje

potpore iz pomoć savjeta te intenzivnog vođenja ili asistencije. Kod helikopter roditeljstva moguće je uočiti visoku razinu roditeljskog nadzora i praćenja ponašanja, ali i visoka očekivanja školskih rezultata kod djeteta i uspješnih odnosa s vršnjacima. Primjerice, ovakvi će roditelji biti uključeni i utjecati na djetetov intervju i prijavu za posao te pregovaranje oko plaće (Segrin i sur., 2013). Locke, Campbell i Kavanagh, (2012) navode kako pretjeranom uključenošću u djetetov život potrebe djeteta postaju središnjica života roditelja čak i u dobi u kojoj je dijete razvojno spremno biti samostalno i odgovorno, kao što je razdoblje predodraslosti. Istoimeni autori navode rezultate australskog istraživanja koje pokazuje kako prezaštitničko ponašanje roditelja postaje sve prisutnije, ali blago opada s povećanjem dobi djeteta. Jedan od čimbenika koji potiče pretjerano roditeljsko ponašanje jest zrcaljenje neostvarenih želja i ciljeva roditelja na djecu u želji da ih oni ostvare (Segrin i sur., 2012). Svrha ponašanja roditelja koji su pretjerano uključeni u život i odgoj djece je preokupiranost namjerom da svom djetetu osiguraju i poboljšaju uspjeh u životu. Roditelji ovog modernog načina odgoja koji se iskazuje putem visoke kontrole i pretjerane zaštite djeteta, nadziru svoju djecu, paze na svaki njihov korak te im pružaju neizmjernu pažnju, istovremeno im ne dopuštajući nikakvu samostalnost i odgovornost. Njihovo ponašanje izgleda kao da neprestance lebde iznad svoje djece pa otuda i naziv helikopter roditeljstvo. Pretjerana uključenost i angažman oko djeteta tijekom ranog razvojnog razdoblja djeteta je adaptivna jer je dijete u ranom periodu života potpuno ovisno o roditelju. Međutim, kako se dijete razvija roditelji bi trebali pružati djetetu sve više slobode i autonomije, poticati ga na samostalnost i znatiželjno istraživanje okoline. Primjerice, ako se sprječava i zabranjuje svaki djetetov pokušaj penjanja na stablo može se posljedično ometati neurološki razvoj djeteta (van Hanswijck de Jonge, 2022). Dodatno, neki od takvih primjera ponašanja su i biranje djetetovih prijatelja i školskih i izvanškolskih obaveza, stalni nadzor tijekom slobodne igre, izvršavanje školskih obaveza umjesto djeteta, sprječavanje djeteta da samostalno istražuje zbog straha od povreda, ponašanje koje usmjerava dijete da ostvare roditeljeve želje i preferencije itd. (Brennan, 2021).

Ovakva roditeljska praksa moguća je u bilo kojoj fazi razvoja, no istraživanja helikopter roditeljstva pokazuju da su slučajevi najbrojniji u razdoblju djetetove adolescencije i predodraslosti. Rezultati istraživanja ukazuju kako roditelji u toj dobi djeteta rješavaju sporove oko ocjena na fakultetu te pregovaraju u vezi s plaćom i zaposlenjem (Segrin i sur., 2013). Naime, predodraslost je razdoblje između 18. i 25. godine života koje bi trebalo uključivati samostalno donošenje odluka, preuzimanje odgovornosti za svoje aktivnosti i težnju financijskoj neovisnosti. Stoga, visoka kontrola od strane roditelja, ograničavanje autonomije

te visoka psihološka kontrola u ovom razdoblju mogu biti iznimno štetni i prouzročiti brojne negativne razvojne ishode kod djece poput tjeskobe, depresije, rizičnog ponašanja, nižeg samopoštovanja i zadovoljstva životom (Padilla-Walker i Nelson, 2012, Nelson, Padilla-Walker i Nielson, 2015). Društvene okolnosti u kojima živimo i sve veći medijski pritisak kojim se nameće standard uspješnosti i savršenstva pospješuju prakticiranje helikopter roditeljstva. Nadalje, roditelji boljeg socioekonomskog statusa, roditelji koji ostaju kod kuće zbog odgoja te roditelji koji su nakon višestrukih tretmana oplodnje dobili dijete skloniji su postati helikopter roditeljima (Granić, 2022). Ipak, većina studija koje su ispitivale pretjerano helikopter roditeljstvo rezultate temelje na odnosima roditelja i studenata te se može zaključiti kako izostaju važni podaci o pojavi helikopter roditeljstva u drugim životnim razdobljima djece. Ispitivanje prezaštitničkog roditeljstva u ranijim razvojnim stadijima iznimno je važno zbog povezanosti helikopter roditeljstva i razvojnih ishoda i prije odrasle dobi (Gagnon i sur., 2020).

Nove tehnologije kao što su Internet i mobilni telefon pospješuju intenzivno roditeljstvo. Korištenjem današnjih tehnologija omogućen je pristup neizmjerne količini informacija o odgoju djece, uz istovremeno omogućavanje lakšeg praćenja i nadzora djece. Iako olakšava nadzor i praćenje, nametljivo i intenzivno roditeljstvo može imati i štetne razvojne posljedice te negativno utjecati na psihološku dobrobit djece (Bernstein i Triger, 2010).

Helikopter roditeljstvo razlikuje se od psihološke kontrole te se istraživanjima utvrdilo kako različiti aspekti ovakvog prezaštitničkog roditeljstva nisu negativni. Primjerice, Nelson, Padilla-Walker i Nielson (2015) nisu ustanovili povezanost helikopter roditeljstva i dimenzije roditeljske topline što upućuje na to da se helikopter roditeljstvo, u kontekstu odnosa roditelj-dijete ispunjenog podrškom i toplinom, može razlikovati. Odsutnost roditeljske topline može biti glavna odrednica negativnog efekta helikopter roditeljstva jer uključuje samo visoki stupanj. Inače, Gagnon i suradnici (2020) navode kako majke češće izvještavaju o obrascima helikopter roditeljstva nego očevi. Nadalje, Schiffrin i suradnici (2019) proveli su istraživanje u kojem su mladi odrasli izjavili da su majke bile angažiranije i pokazivale češće oblike helikopter roditeljstva u odnosu na očeve. Također, navode da su kćeri doživjele više zaštitničkog ponašanja od roditelja u odnosu na sinove kod kojih se češće poticala autonomija. Nadalje, helikopter roditeljstvo od strane majke pokazalo se štetnijim kada je kombinirano s nižom roditeljskom toplinom, dok majke koje pokazuju više topline i brige mogu smanjiti negativan učinak pretjerano zaštitničkog helikopter roditeljstva na psihološku dobrobit svoje djece. Nadalje, helikopter roditeljstvo očeva pokazalo je više negativnih efekata na socijalne veze djece od helikopter roditeljstva majki (Schiffrin i sur., 2019). Padilla-Walker, Son i

Nelson (2021) navode kako djeca helikopter-majki koje su visoko na dimenziji topline imaju najvišu razinu školske angažiranosti, dok djeca helikopter majki visoko na dimenziji kontrole pokazuju najviše razine depresivnih simptoma. S druge strane, djeca helikopter očeva koji su visoko na dimenziji topline pokazuju najniže razine depresivnih simptoma i delinkvencije, a najviše razine školske angažiranosti, dok djeca kontrolirajućih helikopter očeva pokazuju najniže razine školske angažiranosti, a najviše razine depresivnih simptoma i delinkvencije.

Prilagodba djece

Poteškoće i snage djece

U razmatranju problema kod djece i adolescenata često se koristi podjela na internalizirane i eksternalizirane probleme. Skupina internaliziranih problema odnosi se na ponašanja koja su pretjerano kontrolirana i usmjerena prema sebi. Ovaj oblik teškoća karakterizira osjetljivost, napetost, povučенost, potištenost, anksioznost i depresivnost (Vučković, 2022). Internalizirani problemi u djetinjstvu uglavnom se sastoje od tjeskobe i depresije. U modernim društvima takvi problemi zahvaćaju oko 20% djece i adolescenata te pokazuju kontinuitet tijekom vremena, pri čemu gotovo polovica djece zadržava kliničke dijagnoze i do nekoliko godina bez intervencije (Vučković, 2022). Također, kod internaliziranih problema javlja se prisutnost povlačenja, straha, inhibicije i tjeskobe. U ovoj vrsti problematičnog ponašanja negativne emocije usmjerene su na samog pojedinca, a ne na druge ljude. Inače, ovakav oblik ponašanja potječe od značajno izražene samoregulacije te uzrokuje značajne poteškoće za djecu i njihove obitelji (Bayer, Sanson i Hemphill, 2006; Aunola i Nurmi, 2005). Anksioznost, seperacijska anksioznost, depresija, različite fobije, socijalna fobija, selektivni mutizam, opsesivno-kompulzivni poremećaj samo su neki od poremećaja koji spadaju u skupinu internaliziranih problema (Vučković, 2022). Internalizirani problemi učestaliji su kod djevojčica i djevojaka, a društveno se često smatra prihvatljivim da djevojke otvoreno iskazuju emocije (npr. plakanje), (Matos, 2017; Oatley i Jenkis, 2007).

Nasuprot tome, problemi u ponašanju sastoje se od neprikladnih obrazaca ponašanja usmjerenih najčešće prema drugim ljudima. Kod ovakvog oblika ponašanja, negativne emocije usmjerene su prema drugima, a iskazuju se u obliku ljutnje, agresije i frustracije. Djeca sklona ovakvim oblicima ponašanja imaju nerazvijene vještine samoregulacije što vodi ka nedovoljno kontroliranom ponašanju. Poremećaj ophođenja, suprotstavljanje s prkosom i poremećaj pažnje s hiperaktivnošću ubrajaju se u ovu skupinu problema u ponašanju. Naime, ovaj oblik teškoća karakterizira neposlušnost, krađa, suprotstavljanje autoritetu, agresivnost, izazivanje tučnjave,

bježanje iz škole ili kuće, zlorporaba psihoaktivnih tvari i alkohola te slična ponašanja (Vučković, 2022). Problemi u ponašanju uobičajeniji su kod dječaka. Ujedno, s porastom dobi i ulaskom djece u adolescenciju koju prate brojne i intenzivne promjene, internalizirane teškoće i problemi u ponašanju postaju učestaliji (Matos, 2017; Oatley i Jenkis, 2007).

Pokazalo se kako su obje vrste ponašanja poprilično stabilne od ranih školskih godina pa nadalje vodeći ka problemima u različitim područjima života uključujući školu, vršnjačke odnose i mentalno zdravlje (Aunola i Nurmi, 2005). Mills i suradnici (2012) navode kako su niske razine roditeljske potpore i topline povezane s većom učestalošću internaliziranih problema u ranom, srednjem i kasnom djetinjstvu i adolescenciji. Međutim, prisniji odnosi i viša razina roditeljske potpore i topline pogoduju zaštiti djeteta te posljedično smanjuju razvoj internaliziranih simptoma.

Prosocijalno ponašanje je dobrovoljno ponašanje namijenjeno dobrobiti drugih, a obuhvaća različita ponašanja poput suradnje, pomaganja, dijeljenja i doniranja. Ovaj oblik ponašanja usmjeren je na druge ljude što ukazuje da se u podlozi ovog ponašanja nalazi altruizam. Inače, brojni unutarnji i vanjski faktori poput nasljeđa i okoline, utječu na prosocijalno ponašanje. Štoviše, smatra se da su ponašanja motivirana nekim vanjskim razlozima te više ekstrinzično motivirana, a prosocijalna ponašanja za koja je osoba intrinzično motivirana su spontana i anonimna kao što su tješnje nekoga u blizini, dijeljenje resursa na štetu samog sebe i sl. (Gross i sur., 2017; Spinrad i Gal, 2018; Granić, 2019). Nadalje, kada je riječ o prosocijalnom ponašanju kod djece, Grgić, Babić Čikeš i Ručević (2014) navode kako s porastom dobi djece, od djetinjstva do adolescencije, raste zastupljenost prosocijalnog ponašanja. Naime, rastom i razvojem djeca usvajaju sve složenije kognitivno, emocionalno i moralno funkcioniranje. Na taj se način povećava i njihovo prosocijalno ponašanje koje se počinje sve spontanije odvijati bez očekivanja vanjskih nagrada. Također, adolescenti s boljim vještinama regulacije emocija ujedno iskazuju više ponašanja usmjerenih ka dobrobiti drugih. Dodatno, Gross i suradnici (2017) navode kako roditeljstvo koje karakterizira, toplina, osjećajnost i responzivnost uz djetetovu uspješnu samoregulaciju i emocionalnu inteligenciju značajno pozitivno doprinosi iskazivanju prosocijalnog ponašanja kod djece. Što se tiče spolnih razlika, djevojčice češće iskazuju prosocijalne obrasce ponašanja u odnosu na dječake. Naime, one kroz socijalizaciju uče njegovati odnose s drugima pa time postaju ovisne o vezama s drugim ljudima što uključuje bliske obiteljske i prijateljske odnose (Gross i sur., 2017).

Otpornost djece

Psihološka otpornost predstavlja sposobnost prilagodbe i nošenja sa stresom te oporavak nakon izlaganja traumatičnim i štetnim okolnostima i događajima. Otpornost nije urođena osobina već se stječe kroz izravno iskustvo, osobito u situacijama rizika ili nedaća. Karakteristike psihički otporne osobe su sposobnost pojedinca da zaštiti svoju cjelovitost tijekom životnih nedaća te sposobnost da unatoč različitim prijetnjama i nevoljama može uspostaviti pozitivnu budućnost. Inače, otpornost se sastoji od misli i ponašanja koje se stječu tijekom života, potom potencijala koje pojedina osoba ima te rizika i životnih okolnosti što sve zajedno čini jedan složeni proces koji se zove individualna otpornost. Psihički otporne osobe prolaze kroz različite stresne situacije, doživljavaju poteškoće i negativne emocije, ali uspješnim rješavanjem problema stječu otpornost (Selestrin, 2017).

Werner i Smith (1982, prema Selestrin, 2017) među prvima su se bavili dječjom otpornošću i identificirali faktore koji razlikuju uspješno prilagođenu djecu od neprilagođene, a to su aktivno rješavanje problema, sposobnost poticanja pozitivne interakcije s drugima, percipiranje teških i bolnih iskustava na konstruktivan način te prihvaćanje i davanje značenja događajima u životu kroz duhovnost. Osobno zadovoljstvo, uspjeh na poslu, u socijalnim odnosima i u obitelji, prisutnost podrške drugih i odsutnost pravnog kažnjavanja razvojni su ishodi povezani s otpornošću u odrasloj dobi. Inače, izloženost djece emocionalnoj patnji i teškim životnim iskustvima može rezultirati stresnim reakcijama koje su vidljive na kognitivnom, emocionalnom i tjelesnom planu. Međutim, kod djece koja su razvila otpornost nakon stresnih i traumatičnih događaja izostaje jača reakcija na stres, prilagođavaju se situaciji te uspješno nastavljaju razvoj unatoč nedaćama i tegobama. Žižek (2019) navodi povezanost otpornosti s individualnim karakteristikama pojedinca kao što su kognitivne vještine, sposobnost samoregulacije, temperament, dobri socijalni odnosi, obiteljska podrška i interakcije te odnosi unutar obitelji. Psihički otpornu djecu karakterizira socijalna kompetentnost, razvijene vještine rješavanja problema, autonomija, razvijeno kritičko mišljenje, izražena društvenost, optimističan stav čak i u teškim i stresnim trenucima. Inače, djeca koja su razvila socijalnu kompetentnost uspješno uspostavljaju pozitivne odnose s odraslima i vršnjacima što im, također, pomaže da se što bolje i kvalitetnije povežu sa školom, obitelji i zajednicom. Razvoj socijalne kompetentnosti je od iznimne važnosti za stjecanje otpornosti kod djece jer obuhvaća kvalitete kao što su empatija, smisao za humor, komunikacijske vještine, brižnost i fleksibilnost; kvalitete koje omogućavaju „preživljavanje“ teških i stresnih događaja. Nadalje, dobro razvijene vještine rješavanja problema uključuju

sposobnost apstraktnog razmišljanja što pomaže djeci u generiranju alternativnih rješenja za kognitivne i socijalne probleme. Isto tako, samoregulacija, kao jedan od osnovnih zaštitnih faktora i samopoimanje, igra važnu ulogu u razvoju otpornosti jer djeca koja uspješno savladaju nedaće i izazove jačaju svoje samopoimanje i samopouzdanje te ih to čini otpornima i spremnima za buduće stresne situacije (Zolkoski i Bullock, 2012). Također, vjerovanje da se možemo uspješno suočiti sa stresnim događajima je samoučinkovitost, još jedan važan faktor otpornosti.

Pojedinci se međusobno razlikuju u odgovoru na stresne situacije, a novija istraživanja sugeriraju kako učinak traumatskih događaja ovisi o kvaliteti međuljudskih odnosa, ali i osobnih intrinzičnih faktora te se najčešće ističu socijalna podrška i lokus kontrole (O' Grady i Metz, 1987). Optimalno zadovoljavajuća otpornost postiže se kada su zaštitni čimbenici prisutni na svim razinama socio-ekološkog modela (pojedinaac, obitelj i zajednica). S druge strane, siromaštvo, obiteljski sukobi, razina obrazovanja roditelja, nasilje, zlostavljanje, zanemarivanje, manjinski status i rasna diskriminacija predstavljaju prijetnju i predviđaju lošije ishode za djecu i mlade (Zolkoski i Bullock, 2012). Rizični čimbenici predstavljaju rizične uvjete i čimbenike koji smanjuju otpornost pojedinca na stresore uz izraženiju reakciju popraćenu negativnim emocijama na stresne i traumatske događaje. Suprotno, zaštitni čimbenici jačaju otpornost pojedinca i povećavaju mogućnost rasta i razvoja, unatoč izloženosti različitim stresorima. Visoka inteligencija, samoregulacija, vještine planiranja, laki temperament, unutarnji lokus kontrole i dobro razvijene sposobnosti rješavanja problema neki su od zaštitnih čimbenika koji su povezani s jačanjem otpornosti kod djece (Selestrin, 2017). Stjecanjem vještina i samopouzdanja u suočavanju s problemima i teškoćama djeca uče uspješnije se nositi s problemima, jačaju vlastite snage i razvijaju osjećaj vlastite sposobnosti što im pomaže da se lakše i brže oporave od teških i stresnih događaja. Razvoj otpornosti pospješuje što veći broj zaštitnih čimbenika, unatoč brojnim teškim i izazovnim situacijama. Većina istraživača slaže se oko triju glavnih kategorija zaštitnih čimbenika: individualne karakteristike djeteta, obitelj i obiteljski odnosi (obiteljska struktura, stil odgoja, obiteljska kohezija, poticajno okruženje, zdrava obiteljska atmosfera, bliski odnosi s roditeljima, odsustvo ovisnosti u obitelji) te zajednica koja uključuje obitelj, prijatelje, sigurno susjedstvo, pozitivna iskustva iz škole i vrtića, vjerske i duhovne organizacije, odgovarajuće zdravstvene usluge, ekonomske mogućnosti obitelji, programe rane prevencije i intervencije (Zolkoski i Bullock 2012).

Obitelj spada među snažnije zaštitne faktore gdje članovi obitelji predstavljaju izvor i model otpornosti za djecu (Dorrance, Shebib i Scharp, 2021). Obitelj je sigurna baza gdje dijete uči i razvija vještine suočavanja u bliskim odnosima. Kako bi dijete razvilo otpornost važno mu je omogućiti mnogo kvalitetnog vremena s članovima obitelji, ostvariti topao i prihvaćajući odnos, pružiti podršku, postaviti očekivanja i granice, poticati stvaranje prijateljstava, a sve kako bi dijete osjetilo sigurnost te razvilo prosocijalno ponašanje, socijalne vještine i empatiju ključne za razvoj otpornosti. Ovisno o obiteljskoj dinamici, neka djeca otpornija su od drugih. Čvrsta obiteljska kohezija i usmjerenost na razgovor mogu potaknuti djecu da razgovaraju o svojim problemima i izraze vlastita mišljenja što ih čini sposobnim za suočavanje i aktivno rješavanje problema (Dorrance i sur., 2021). Bilo koji oblik nasilja, fizičkog ili psihičkog, ostavlja izravne fizičke i emocionalne posljedice na djecu te zaustavlja razvoj adaptivnih procesa, vještina i kompetencija važnih za razvoj otpornosti. Ova djeca mogu imati smanjenu otpornost, a kasnije probleme uspostave dugoročnih partnerskih odnosa i veću mogućnost razvoja psihičkih poremećaja (Sviben 2017). Stoga, obitelj ima ključnu ulogu u razvoju otpornosti kod djece. Funkcionalne obitelji karakterizira sposobnost prilagodbe na različite situacije i kohezivnost koja se odnosi na emocionalnu povezanost među članovima obitelji. Kako bi se dijete što učinkovitije suočilo sa stresnom situacijom, bitno je da svi članovi obitelji pruže podršku, a za to je važno održavati čvrste i bliske odnose u obitelji te međusobno podržavanje i rješavanje problema (Žižek, 2019).

Odnosi roditeljskog ponašanja, snaga/teškoća i otpornosti djece

Intenzivan oblik roditeljstva i roditeljske uključenosti u odgoj i život djece ima ozbiljne i brojne dugotrajne posljedice kao što su nerazvijenost mozga (van Hanswijck de Jonge, 2022), poteškoće emocionalnog reagiranja i funkcioniranja, niske razine samopoštovanja i samopouzdanja, neučinkovite vještine suočavanja i niska tolerancija na frustraciju, agresija te problemi sa mentalnim zdravljem (Brennan, 2021; van Hanswijck de Jonge, 2022). Helikopter roditeljstvo podrazumijeva donošenje odluka umjesto djece uz istovremeno smanjivanje njihove potrebu za rješavanjem problema i donošenjem odluka. Prefrontalni dijelovi mozga aktivni su prilikom aktivnosti donošenja odluka, a potpuni razvoj odvija se do 25 godine života. Stoga, odlučivanjem umjesto djece ovaj dio mozga ostaje nedovoljno razvijen, a dijete ne usvaja vještine odlučivanja i ne samo to nego i kapacitete potrebne za osobno, socijalno i akademsko funkcioniranje. Nadalje, roditelji svojim prezaštitničkim ponašanjem prema djetetu mogu spriječiti razvoj samoregulacijskih sposobnosti što je također povezano s

funkcioniranjem prefrontalnog korteksa. Primjerice, dvogodišnjaci čiji roditelji pokazuju ovakve oblike roditeljstva imaju manju sposobnost reguliranja vlastitih emocija i ponašanja do pete godine što povećava rizik od emocionalnih problema u dobi od 10 godina. Odlučujući umjesto njih, rješavajući njihove probleme i braneći im da se suoče sa izazovima i frustracijama djetetu roditelj šalje poruku da ne može ništa samostalno napraviti bez pomoći roditelja što posljedično dovodi do smanjenja samopoštovanja i samopouzdanja, ali i neadekvatnih strategija suočavanja.

Isto tako, brojna istraživanja ukazuju na mentalne probleme uzrokovane helikopter roditeljstvom kao što su anksioznost i depresija (van Hanswijck de Jonge, 2022). Helikopter roditeljstvo povezano je i s višim neuroticizmom i manjom otvorenosću kao i većom upotrebom tableta protiv boli i nižom akademskom uključenosti mladih odraslih (Segrin i sur., 2013). Djeca helikopter roditelja manje su otvorena za nove ideje i aktivnosti te su ranjivija, samosvjesnija i tjeskobnija, razvijaju strah od neuspjeha i razočaranja drugih (van Hanswijck de Jonge, 2022). Brennan (2021) navodi kako djeca kontrolirajućih roditelja u razdoblju od dvije do deset godina ne uspijevaju razviti sposobnosti upravljanja emocijama i ponašanja, imaju lošiji školski uspjeh te slabije socijalne vještine. Padilla – Walker i Nelson (2012) navode kako prezaštitničko i kontrolirajuće roditeljstvo proizvodi neprilagođene ishode kao što su socijalno povlačenje/sramežljivost te poteškoće s vršnjacima kod male djece u dobi od 2 do 5 godina. Općenito, uključivanjem u djetetov akademski, sportski i društveni život činjenjem umjesto njih sve što inače mogu sami, kod djece se stvara navika da imaju roditelje koji će uvijek ispuniti sve njihove potrebe, a to ih posljedično čini zahtjevnima jer im se šalje poruka da mogu imati sve što požele. Djeca helikopter roditelja sklonija su neprijateljskim i agresivnim porivima prema drugoj djeci jer im to predstavlja način uspostave kontrole nad svojim životom te imaju tendenciju biti razdražljivi i manje strpljivi u odnosima sa vršnjacima (Van Hanswijck de Jonge, 2022). Unatoč tome što su brojna istraživanja ukazala na negativne posljedice helikopter roditeljstva kao što je lošiji školski i akademski uspjeh, angažman u školi, lošije mentalno zdravlje, postoje i studije koje ističu i pozitivne aspekte helikopter roditeljstva tijekom predodraslosti kao što je povezanost intenzivne podrške od strane roditelja te većeg zadovoljstva životom uz psihološku prilagodbu mladih (Padilla – Walker, Son i Nelson, 2021). Štoviše, Sonogo i suradnici (2013) navode veću zastupljenost mentalnih teškoća kod djece čiji roditelji imaju niži stupanj obrazovanja.

Mnogobrojna empirijska istraživanja sugeriraju da nametljivo i pretjerano zaštitničko roditeljstvo dovodi do negativnih razvojnih posljedica kod djece. Kod mlađe djece pretjerana

uključenost i nadzor roditelja povezana je s povlačenjem, anksioznošću, depresivnošću i nesigurnošću te neprikladnom emocionalnom regulacijom kod djece. Pretjerano angažirani obrazac roditeljstva oko odgoja djeteta može izazvati očekivanje privilegija kod svoje djece koja očekuju da će netko drugi riješiti njihove probleme te da moraju dobiti ono što žele (Segrin i sur., 2012). Locke, Campbell i Kavanagh (2012) navode smanjenu samoeфикаsnost kod djece čiji su roditelji pokazali obrasce pretjerano angažiranog roditeljstva. Također, slabiji školski uspjeh, smanjeno samopoštovanje, lošiji odnosi s vršnjacima, ali više razine anksioznosti i depresivnosti (Gagnon i sur., 2020). Nadalje, istraživanja upućuju na povezanost između zaštitničkog roditeljstva i negativnih školskih ishoda djece osnovnoškolske dobi gdje mogu biti ugroženi važni razvojni ciljevi poput razvoja samostalnosti, samopouzdanja i socijalnih vještina. Osobito je razdoblje djetetove adolescencije iznimno osjetljivo razdoblje zbog pojavljivanja potrebe za privrženošću s jedne strane i potrebe za samostalnošću i neovisnošću, s druge strane (Gagnon i sur., 2020). Nadalje, Segrin i suradnici (2013) navode da su anksiozni roditelji skloni percipiranju djeteta kao ranjivog, te stoga iskazuju uobičajeni obrazac pretjerane uključenosti u odgoj. Također, pronalaze povezanost narcizma i neučinkovitih vještina suočavanja, kao što su povlačenje i internalizacija kod odrasle djece, dok su neučinkovite vještine suočavanja kod mlađe djece povezane s povećanim stresom i tjeskobom. Pretjeranim nadzorom, prezaštitničkim ponašanjem i rješavanjem problema umjesto djece sprječavaju se i ozbiljno ugrožavaju prilike djece da steknu važne i učinkovite vještine suočavanja i rješavanja problema. Naime, ovakve vještine stječu se izravno kroz iskustvo suočavanja s problemom i poteškoćama te iskustvom različitih izazova i frustracija kako bi poboljšali i usvojili učinkovite strategije suočavanja i rješavanja problema (Segrin i sur., 2013). Isto tako, ovaj oblik roditeljstva povezan je i s neučinkovitim strategijama suočavanja usmjerenih na emocije kao što su fantazije i zaokupljenost sobom. Nadalje, roditeljska anksioznost može biti povezana i sa separacijom od odraslog djeteta zbog, primjerice, odlaska u drugi grad na studij. U takvim okolnostima roditelji mogu biti zaokupljeni opasnostima iz okoline te posljedično iskazuju intenzivan nadzor i komunikaciju s djetetom (Segrin i sur., 2013). Osim navedenih negativnih ishoda, ovakav oblik roditeljstva može rezultirati i lošijom kvalitetom komunikacije između roditelja i djeteta što indirektno utječe na lošije obiteljsko funkcioniranje. Dodatno, roditelji i djeca imaju različita gledišta pa tako istu pojavu različito opažaju i interpretiraju, različito vrednuju roditeljsko ponašanje, a djeca često navode pojedina roditeljska ponašanja pretjeranim (Schiffirin i Liss, 2017; Fingerman i sur., 2012). Osim toga, različita percepcija vidljiva je i u procjenama emocionalnih simptoma i problema u ponašanju gdje djeca kod sebe primjećuju

veću zastupljenost navedenih teškoća u odnosu na roditelje (Anmyr i sur., 2012; Santalahti i sur., 2005).

S obzirom na navedeno, očigledno je kako se ovakvi intruzivni i nametljivi oblici kontrole ponašanja značajno odražavaju na psihološku otpornost djece što pokazuju i rezultati istraživanja Yilmaz i Yalcin (2021) koji navode značajnu negativnu povezanost između percipiranog helikopter roditeljstva i psihološke otpornosti djece. Inače, izraz helikopter roditelji sve se češće koristi uz pojam „generacija šalica“, a koji opisuje djecu čiji su roditelji pretjerano uključeni u njihove živote te neprestano „lebde“ iznad njih kako bi spriječili bilo kakvo djetetovo suočavanje sa stresnim i nelagodnim situacijama. Posljedično, takva djeca ne razvijaju psihološku otpornost, ne znaju se suočiti sa problemima i riješiti ih te imaju nizak prag na frustraciju što ih čini nježnima i krhkima poput šalica pa je odatle izveden i naziv „generacija šalica“. Upravo je izravno suočavanje s nedaćama jedini put ka stjecanju otpornosti (Cikač, 2017).

Cilj i problemi istraživanja

Polazište i cilj istraživanja

Helikopter roditeljstvo nov je i nedovoljno istražen konstrukt u području psihologije roditeljstva koji karakterizira pretjerana uključenost roditelja u život djece. Naime, takav oblik roditeljskog ponašanja očituje se neprestanim upozoravanjem djeteta na potencijalne opasnosti i kroz pretjeranu zaokupljenost sigurnošću djeteta te zadiranjem u privatnost djeteta i rješavanjem njihovih problema pružanjem pomoći čak i kada djeca sama to ne traže (Brenning i sur., 2017; Grüner i sur., 1999; Hawk i sur., Meeus, 2009; Segrin i sur., 2015). Ovakav intenzivan oblik roditeljstva i roditeljske uključenosti u odgoj i život djece može negativno doprinijeti razvojnim ishodima kod djece. Često se kao posljedice helikopter roditeljstva navode poteškoće u emocionalnoj regulaciji djece, nisko samopouzdanje, neučinkovite vještine suočavanja te problemi u prilagodbi (Padilla- Walker i Nelson, 2012).

Većina istraživanja o helikopter roditeljstvu odnose se na razdoblje djetetove predodraslosti. Cilj je ovog istraživanja ispitati odnose prezaštitničkog roditeljskog ponašanja i nekih razvojnih ishoda djece osnovnoškolske dobi. Ispitat će se doprinos nekih sociodemografskih varijabli (spol i dob djeteta, obrazovanje roditelja) i dječjih procjena roditeljskog ponašanja (prezaštićivanja od strane majki i očeva) u objašnjenju teškoća/snaga i otpornosti djece. Također, nastojat će se ispitati razlike majki i očeva u samoprocjenama prezaštićivanja djece, kao i razlike dječjih i roditeljskih procjena prezaštićivanja djece i zastupljenosti teškoća i snaga djece.

Poseban cilj ovog istraživanja je validacija Skale otpornosti za djecu (The Resilience Scale for Children with Cancer, Chung i sur., 2021) na hrvatskom uzorku djece osnovnoškolske dobi.

Istraživački problemi i hipoteze

1. Prevesti i validirati *Skalu otpornosti za djecu* (The Resilience Scale for Children, Chung i sur., 2021), namijenjenu ispitivanju djetetove percepcije vlastite psihičke otpornosti.

Hipoteza 1 S obzirom na podatke autora originalnog upitnika, primjenom upitnika na hrvatskom uzorku očekuje se dvofaktorska struktura kojom se otpornost djece manifestira u obliku osobne kompetentnosti te prihvaćanju sebe i život uz zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike.

2. Ispitati razlikuju li se majke i očevi u samoprocjenama roditeljskog ponašanja (prezaštićivanja djece).

Hipoteza 2 Očekuje se da će majke u svojim samoprocjenama izvijestiti o više prezaštitničkog ponašanja usmjerenog prema djetetu (helikopter roditeljstva) u odnosu na očeve

3. Ispitati postoje li razlike u dječjim i roditeljskim procjenama roditeljskog ponašanja (prezaštićivanja djece) i zastupljenosti dječjih teškoća (internaliziranih i eksternaliziranih problema) te snaga (prosocijalnog ponašanja).

Hipoteza 3 S obzirom na istraživanja koja navode kako roditelji i djeca različito vrednuju roditeljsko ponašanje, očekuje se kako će se procjene djece i roditelja značajno razlikovati. Preciznije, očekuje se da će djeca procijeniti više razine prezaštitničkog majčinog i očevog ponašanja (helikopter roditeljstva) u odnosu na svoje roditelje. Ujedno se očekuje da će djeca u svojim samoprocjenama izvijestiti o višoj zastupljenosti snaga (prosocijalno ponašanje) i teškoća (problemi u ponašanju i internalizirane teškoće).

4. Utvrditi relativne zasebne doprinose sociodemografskih varijabli (spol i dob djeteta, obrazovanje roditelja) i procjene roditeljskog ponašanja (prezaštićivanje od strane roditelja) u objašnjenju otpornosti djece.

Hipoteza 4 Pretpostavlja se da će djevojčice navesti niže razine otpornosti te da će mlađa dob djeteta i dječje procjene prezaštitničkog ponašanja roditelja biti negativan prediktor, a obrazovanje roditelja pozitivan prediktor otpornosti djece.

5. Utvrditi relativne zasebne doprinose sociodemografskih varijabli (spol i dob djeteta, obrazovanje roditelja), procjene roditeljskog ponašanja procijenjenih od djece (prezaštićivanja djece) u objašnjenju teškoća/snaga djece.

Hipoteza 5 Očekuje se kako će djevojčice iskazivati više internaliziranih teškoća i prosocijalnog ponašanja, a dječaci više problema u ponašanju. Nadalje, očekuje se da će starija djeca koja procjenjuju više razine prezaštitničkog ponašanja roditelja i koja imaju roditelje nižeg stupnja obrazovanja iskazivati izraženije internalizirane teškoće i probleme u ponašanju. Također, očekuje se da će starija djeca i djeca čiji roditelji imaju viši stupanj obrazovanje iskazivati više razine prosocijalnog ponašanja.

Metoda

Sudionici

U istraživanju su sudjelovala djeca od drugog do osmog razreda osnovne škole i njihovi roditelji. Konačan uzorak ovog istraživanja obuhvaća 197 učenika/ca (91 učenik (46.19%) i 106 (53.8%) učenica) prosječne dobi 11 godina ($M=11.23$, $SD=1.91$) u rasponu od 7 do 15 godina. Učenici su naveli da su u prosjeku završili prethodni razred s ocjenom odličan, a prosječna ocjena je 4,5 ($M=4.54$, $SD=.65$). Ukupno 170 učenika živi s oba roditelja (86.29%), s majkom njih 20 (10.15%), a samo s ocem ukupno 6 (3%) učenika. Njih 88 navode da žive s najmanje jednim bratom (44.67%), a sa sestrom 90 (45.69%) učenika/ca (u rasponu od jednog brata/sestre do 3 brata/sestre). S bakom ih živi 13 (6.6%), s bakom i djedom 14 (7.1%), s ujakom 2 (1%), s očuhom 2 (1%), s tetom 4 (2%), sa stricem, strinom i rođacima 3 (1.5%) i s rođacima 7 (3.55%) učenika.

Osim učenika, u istraživanju su sudjelovali i njihovi roditelji, preciznije 117 majki prosječne dobi 40 godina ($M=39.87$, $SD=5.34$) i 115 očeva prosječne dobi 44 godine ($M=43.68$, $SD=6.18$). Raspon dobi za majke je iznosio od 28 do 59 godina, a za očeve od 32 do 64 godine. U Tablici 1 prikazani su ostali sociodemografski podaci majki i očeva.

Tablica 1 Prikaz ispitivanih sociodemografskih varijabli majki (N=119) i očeva (N=117)

	f	%
<u>Stupanj obrazovanja majki</u>		
osnovna škola	1	.85
srednja škola	73	62.39
viša škola	10	8.55
fakultet	33	28.21
<u>Stupanj obrazovanja očeva</u>		
osnovna škola	4	3.48
srednja škola	92	80
viša škola	7	6.1
fakultet	12	10.43
<u>Bračno stanje majki</u>		
neudana	1	.85
u izvanbračnoj vezi	7	6
udana	105	89.74
rastavljena	3	2.56
udovica	1	.85
<u>Bračno stanje očeva</u>		
neoženjen	2	1.74
u izvanbračnoj vezi	6	5.21
oženjen	102	88.7
rastavljen	4	3.48
<u>Radni status majki</u>		

nezaposlena	12	10.26
zaposlena	82	70.1
povremeno (sezonski)	9	7.7
vlasnica obrta, tvrtke ili trgovačkog društva	11	9.4
<u>Radni status očeva</u>		
nezaposlen	2	1.74
zaposlen	68	59.13
povremeno (sezonski)	5	4.35
vlasnik obrta, tvrtke ili trgovačkog društva	36	31.3
umirovljenik	2	1.74
ostalo (poljoprivrednik)	2	1.74
<u>Prihodi kućanstva majki</u>		
nizak	4	3.42
prosječan	100	85.47
visok	13	11.11
<u>Prihodi kućanstva očeva</u>		
nizak	2	1.74
prosječan	97	84.35
visok	16	13.91
<u>Tip obitelji (majke)</u>		
cjelovita	91	77.78
jednoroditeljska	5	4.27
višegeneracijska	19	16.24
rekonstruirana	1	.85
<u>Tip obitelji (očevi)</u>		
Cjelovita	93	80.87
višegeneracijska	16	13.91
jednoroditeljska	40	3.48
<u>Mjesto stanovanja majki</u>		
grad	56	47.86
manje mjesto	50	42.74
selo	11	9.4
<u>Mjesto stanovanja očeva</u>		
grad	53	46.09
manje mjesto	49	42.61
selo	13	11.30

Mjerni instrumenti

Skala prezaštićivanja djece (Macuka, 2022)

Kako bi se ispitalo prezaštitničko ponašanje roditelja, odnosno helikopter roditeljstvo, korištena je Skala prezaštićivanja djece (Macuka, 2022). Skala uključuje 13 tvrdnji na koje roditelji odgovaraju pomoću skale od pet stupnjeva (1=Nikada, 2=Rijetko, 3=Ponekad, 4=Često i 5=Uvijek). Primjeri tvrdnji su „*Kao roditelj moram biti zaštitnik svom djetetu.*“, „*Želim osigurati da moje dijete ne bude fizički ili emocionalno povrijeđeno.*“, „*Pokušavam riješiti sve probleme svog djeteta da ono ne mora.*“. Ukupan rezultat čini prosjek procjena svih tvrdnji, a viši rezultat označava višu sklonost roditelja prezaštićivanju djeteta. U ovome istraživanju utvrđena je visoka pouzdanost skale i za majke (.90) i za očeve (.91). S obzirom da su se u istraživanju ispitale i dječje procjene prezaštićivanja majki i očeva, tvrdnje u skali preoblikovane su kako bi djeca mogla vrednovati isto zaštitničko ponašanje svojih roditelja. Primjeri tvrdnji za dječje procjene majke su: „*Moja majka me uvijek štiti.*“, „*Moja majka nastoji osigurati da me netko fizički ne ozlijedi ili povrijedi moje osjećaje.*“, „*Moja majka umjesto mene rješava moje probleme.*“. Primjeri tvrdnji za dječje procjene očeva su: „*Moj otac me uvijek štiti.*“, „*Moj otac nastoji osigurati da me netko fizički ne ozlijedi ili povrijedi moje osjećaje.*“, „*Moj otac umjesto mene rješava moje probleme.*“. Svaka skala sastoji se od ukupno 13 tvrdnji, ukupan rezultat čini prosjek svih procjena, a viši rezultat upućuje na višu procjenu prezaštitničkog ponašanja majki i očeva. Utvrđene su visoke pouzdanosti; Cronbach alfa za skalu dječjih procjena majčinog prezaštitničkog ponašanja iznosi .87, a za skalu dječjih procjena očevog prezaštitničkog ponašanja .91.

Upitnik snaga i poteškoća djeteta (The Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ – R, Goodman, 1997)

SDQ upitnik primijenjen je u svrhu procjene emocionalnih i ponašajnih teškoća te prosocijalnog ponašanja djeteta (snaga). Upitnik su ispunjavali učenici/ce te njihove majke i očevi. Stoga, korištene su dvije forme SDQ upitnika: za roditelje i za djecu od 4 do 17 godina. Upitnik se sastoji od 25 tvrdnji raspodijeljenih u pet kategorija koje čine: emocionalni simptomi, problemi u ponašanju, hiperaktivnost, problemi u odnosima s vršnjacima i odnos prema društvu. Svaka kategorija sastoji se od pet tvrdnji koje se procjenjuju na skali od tri stupnja (0=Netočno, 1=Djelomično točno, 2=Potpuno točno), a ukupan rezultat u pojedinoj

kategoriji čini zbroj procjena i kreće se za svaku pojedinu kategoriju u rasponu od 0 do 10. Ukupan rezultat može se kretati od 0 do 40 i to zbrajanjem procjena pojedinih tvrdnji osim tvrdnji koje se odnose na *Odnos prema društvu*. U ovom istraživanju korištene su tri kategorije rezultata: problemi u ponašanju, internalizirani problemi i prosocijalno ponašanje (odnos prema društvu). Viši rezultat kod problema u ponašanju i internaliziranih problema ukazuje na više takvih poteškoća djeteta, dok viši rezultat prosocijalnog ponašanja upućuje na izraženije snage djeteta. U Tablici 2 prikazane su pouzdanosti unutarnje konzistencije spomenutih kategorija rezultata. Cronbach alfa za skalu dječjih samoprocjena internaliziranih teškoća iznosi .70, za procjene internaliziranih teškoća djeteta od strane majke .74, a od strane oca .72. Cronbach alfa za skalu dječjih samoprocjena prosocijalnog ponašanja iznosi .70, za procjene prosocijalnog ponašanja djeteta od strane majke .69, a od strane oca .70. Cronbach alfa za skalu dječjih samoprocjena problema u ponašanju iznosi .34, za procjene problema u ponašanju djeteta od strane majke .37, a od strane oca .30. Pouzdanosti varijabli dječjih i roditeljskih procjena problema u ponašanju djeteta su niske, stoga su izostavljene iz narednih analiza.

Skala otpornosti za djecu (The Resilience Scale for Children, Chung, 2021)

Skala otpornosti je namijenjena mjerenju psihološke otpornosti djece u dobi od 7 godina nadalje, a sastoji se od dvije subskale.

- a) *Osobna kompetentnost* sastoji se od 6 tvrdnji, a neki od primjera tvrdnji su: „*Kad se uzrujam, znam se smiriti.*“ i „*Ne odustajem čak i onda kad je nešto teško učiniti.*“
- b) *Prihvatanje sebe i života* sastoji se od 4 tvrdnje, a neki od primjera su: „*Zadovoljan/na sam sa sobom.*“ i „*Volim svaki dan naći nešto čemu ću se veseliti.*“

Učenici/ce su trebali na skali od četiriju stupnjeva označiti u kolikoj mjeri se svaka pojedina tvrdnja odnosi na njih, pri čemu 1 znači „U potpunosti se ne odnosi na mene.“, a 4 „U potpunosti se odnosi na mene.“.

Jedan od ciljeva ovog istraživanja bio je validacija *Skale otpornosti za djecu* te je utvrđena jednofaktorska i dvofaktorska struktura skale kao i u radu Chung i suradnika (2021). Utvrđena je pouzdanost unutarnje konzistencije cjelokupne skale koja iznosi zadovoljavajućih .75. Povezanost između subskala (osobna kompetentnost i prihvaćanje sebe i života) iznosi visokih .80 te dodatno ukazuje na mogućnost formiranja ukupnog rezultata. U ovom istraživanju

ukupan rezultat mjere otpornosti djeteta predstavlja zbroj procjena svih deset tvrdnji u upitniku te može iznositi od 0 do 40, a viši rezultat označava veću otpornost djeteta.

Postupak

Po odobrenju Etičkog povjerenstva Odjela za psihologiju, Sveučilišta u Zadru istraživanje je provedeno u osnovnoj školi A. G. Matoša Novalja i osnovnoj školi Jurja Dalmatinca Pag na otoku Pagu. Ravnateljima osnovnih škola upućena su pisma s obavijesti i zamolbom za provođenje istraživanja. Istraživanje je provedeno putem papir – olovka, a nastojalo se uključiti i učenike/ce i njihove roditelje. Po odobrenju istraživanja od strane ravnatelja u školama su djeci podijeljene zamolbe za roditelje za sudjelovanjem djeteta u istraživanju. Učenici/ce čiji su roditelji odobrili sudjelovanje u istraživanju upitnike su rješavali u školi. Učenici/ce su dobili kuverte u kojima su se nalazili upitnici za majku i oca, a koje su popunjavali kod kuće. Sudjelovanje u istraživanju je bilo anonimno i dobrovoljno, a upitnici roditelja i djeteta bili su pod istom šifrom. Kuverte s upitnicima koje su popunjavali roditelji prikupljene su u školama u suradnji sa stručnim suradnicima škola.

Rezultati

Prije analize istraživačkih pitanja, provedene su faktorske analize (Prilog 1, Prilog 2, Prilog 3, Prilog 4, Tablica 2), izračunati su deskriptivni podaci i provjerene normalnosti distribucija mjerenih varijabli te koeficijenti korelacija mjerenih varijabli (Tablica 3 i Tablica 4).

Konfirmatorna faktorska analiza Skale otpornosti za djecu

U svrhu odgovora na prvi problem, Skala otpornosti za djecu prevedena je s engleskog jezika na hrvatski. Potom je na dobivenim podacima provedena konfirmatorna faktorska analiza u programu Jamovi. Ova faktorska analiza provedena je kako bi se provjerilo slaganje teorijskog modela s dobivenim podacima na hrvatskom uzorku. Po uzoru na istraživanje Chung i suradnika (2021) konfirmatornom faktorskom analizom testirana je jednofaktorska i dvofaktorska struktura skale pri čemu su u obzir uzeti sljedeći pokazatelji slaganja s modelom: hi-kvadrat, omjer hi-kvadrata i stupnjeva slobode, TLI (eng. *Tucker-Lewis Index*), CFI (eng. *Comparative Fit Indeks*), RMSEA (eng. *Root Mean Square Error of Approximation*) i SRMR (eng. *Standardized Root Mean Square Residual*). Zadovoljavajuće vrijednosti CFI moraju biti veće ili jednake .90, a TLI veće ili jednake .95. Vrijednosti SRMR i RMSEA manje od .08 (Parry, 2020).

Testiranjem jednofaktorske i dvofaktorske strukture na dobivenim podacima utvrđeno je djelomično slaganje s modelom, a indeksi pristajanja CFI i TLI su blizu zadovoljavajućih vrijednosti. Stoga, provedene su modifikacije oba modela, a rezultati su prikazani u Tablici 2.

Modifikacija se provodi u svrhu poboljšanja pristajanja modela pri čemu se u model uključuju rezidualne kovarijance. Dakle, kovarijance između rezidualnih varijanci opaženih varijabli definiraju se na temelju prijedloga programa. U nastavku su navedene tvrdnje koje su uključene prilikom modifikacije modela:

- tvrdnja 8 i tvrdnja 10 („Zadovoljan/a sam sa sobom.“ i „Mislim da sam dobar/a ovakav/a kakav/a sam sada.“),
- tvrdnja 8 i tvrdnja 6 („Zadovoljan/a sam sa sobom.“ i „Kad nešto radim, želim to raditi dobro.“),
- tvrdnja 10 i tvrdnja 9 („Mislim da sam dobar/a ovakav/a kakav/a sam sada.“ i „Volim svaki dan naći nešto čemu ću se veseliti.“)

Tablica 2 Prikaz rezultata jednofaktorskog i dvofaktorskog modela nakon modifikacije

<i>Parametri</i>	<i>Jednofaktorski model</i>	<i>Dvofaktorski model</i>
χ^2	62.9	56.6
<i>df</i>	32	31
χ^2/df	2.0**	1.8**
<i>TLI</i>	.9	.91
<i>CFI</i>	.93	.94
<i>RMSEA</i>	.07	.06
<i>SRMR</i>	.06	.06

**p< .01

Nakon provedenih modifikacija u oba modela utvrđeno je adekvatno pristajanje dobivenih podataka s oba modela. Iako su utvrđene značajnosti omjera hi-kvadrat testa i stupnjeva slobode, vrijednosti su zadovoljavajuće. Isto tako, svi pokazatelji pristajanja uz teorijski model imaju zadovoljavajuće vrijednosti kod oba modela. Nadalje, povezanost latentnih faktora u dvofaktorskom modelu iznosi visokih .80 što ukazuje na slabiju diskriminativnost. Stoga je opravdano formiranje ukupnog rezultata otpornosti zbrajanjem procjena svih tvrdnji u upitniku. U ovom istraživanju se u daljnjim analizama koristio ukupni rezultat na Skali otpornosti djeteta.

Tablica 3 Prikaz deskriptivnih parametara ispitivanih varijabli

<i>Skala</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Raspon rezultata</i>	<i>Indeks asimetričnosti</i>	<i>Indeks spljoštenosti</i>	<i>K-S test</i>	<i>Cronbach alfa</i>
<i>Dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki</i>	197	4.07	.65	1-5	-1.44	3.48	.11*	.87
<i>Dječje procjene prezaštitničkog ponašanja oca</i>	195	3.89	.8	1-5	-.96	1.08	.09	.91
<i>Samoprocjene problema u ponašanju</i>	197	2.72	1.70	0-8	.44	-.32	.16**	.34
<i>Samoprocjene internaliziranih teškoća</i>	197	6.72	3.72	0-17	.43	-.32	.09	.70

<i>Samoprocjene prosocijalnog ponašanja</i>	197	8.47	1.81	0-10	-1.59	3.14	.22**	.70
<i>Samoprocjene otpornosti od djece</i>	197	34.22	4.10	19-40	-.9	.8	.11*	.75
<i>Samoprocjene prezaštitničkog ponašanja majki</i>	117	3.25	.67	1.5-4.5	-.32	-.34	.06	.90
<i>Procjene problema u ponašanju djeteta od majki</i>	117	1.08	1.04	0-4	0.86	.17	.25**	.37
<i>Procjene internaliziranih teškoća djeteta od majki</i>	117	3.56	3.05	0-15	1.09	1.26	.14*	.74
<i>Procjene prosocijalnog ponašanja djeteta od majki</i>	117	9.14	1.26	5-10	-1.4	0.97	.33**	.69
<i>Samoprocjene prezaštitničkog ponašanja očeva</i>	115	3.57	.76	1.5-5	-.43	-.11	.05	.91
<i>Procjene problema u ponašanju djeteta od oca</i>	115	.99	1.03	0-4	1.05	.81	.24**	.30
<i>Procjene internaliziranih teškoća djeteta od oca</i>	115	3.70	3.11	0-15	1.25	1.95	.15*	.72
<i>Procjene prosocijalnog ponašanja djeteta od oca</i>	115	9.12	1.33	1-10	-2.7	11.7	.28**	.70

*p< .05, **p< .01

Prema rezultatima Kolmogorov Smirnov testa (Tablica 3) određeni broj rezultata značajno odstupa od normalne distribucije. Međutim, prema dobivenim indeksima asimetričnosti i spljoštenosti, uvjet normaliteta je zadovoljen za računanjem parametrijskih statističkih postupaka, osim za varijablu *procjene prosocijalnog ponašanja djeteta od oca*. Rezultati dječjih procjena prezaštitiničkog ponašanja majki i očeva te samoprocjene

prosocialnog ponašanja i otpornosti grupiraju se oko viših vrijednosti. S druge strane, roditeljske procjene internaliziranih teškoća grupiraju se oko nižih vrijednosti, dok se procjene prosocialnog ponašanja djeteta od roditelja grupiraju oko viših vrijednosti.

Ispitivane varijable imaju zadovoljavajuće pouzdanosti, osim dječjih i roditeljskih procjena problema u ponašanju djeteta. Naime, pouzdanosti skala dječjih samoprocjena i procjena majki i očeva djetetovih problema u ponašanju su niske (Tablica 3). Stoga, spomenute varijable nisu uključene u daljnje analize.

Tablica 4 Prikaz koeficijenta korelacije između ispitivanih varijabli

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
1.Spol djeteta <i>(1=m, 2=ž)</i>	-														
2.Dob djeteta	-.13	-													
3.Obrazovanje majke	-.10	.13	-												
4.Obrazovanje oca	-.07	.12	.42*	-											
5.Dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki	.16	-.25*	.08	-.01	-										
6.Dječje procjene prezaštitničkog ponašanja očeva	.07	-.32*	-.05	-.04	.62*	-									
7.Dječje samoprocjene internaliziranih teškoća	.27*	.02	-.20*	-.15	.07	-.04	-								
8.Dječje samoprocjene prosocijalnog ponašanja	.28*	-.18	-.02	-.02	.19*	.17	.14	-							
9.Dječje samoprocjene otpornosti	-.08	-.38*	.00	-.10	.28*	.24*	-.30*	.39*	-						
10.Samoprocjene prezaštitničkog ponašanja očeva	.13	.02	-.04	-.10	.02	-.06	-.05	.07	.11	-					

11.Samoprocjene prezaštitničkog ponašanja majki	.13	-.13	-.05	-.09	.01	.06	-.11	.21*	.24*	.56*	-				
12.Procjene prosocijalnog ponašanja djeteta od majki	-.07	-.05	-.06	-.02	.04	.10	.00	.17	.17	.14	.18	-			
13.Procjene prosocijalnog ponašanja od očeva	-.10	-.04	-.09	.01	-.05	.01	-.09	.01	.18	-.02	.19*	.50*	-		
14.Procjene internaliziranih teškoća djeteta od oca	.06	-.08	-.12	-.08	.11	.04	-.05	-.05	.03	.16	.24*	.19*	-.11	-	
15.Procjene internaliziranih teškoća djeteta od majke	-.02	-.05	-.14	-.04	.03	.08	-.09	-.07	-.00	.06	.29*	.27*	-.09	.78*	-

*p< .05, **p< .01

Uvidom u Tablicu 4 vidljivo je kako je spol djeteta pozitivno povezan s dječjim samoprocjenama internaliziranih teškoća i prosocijalnog ponašanja. Drugim riječima, djevojčice izvještavaju o više internaliziranih teškoća i više prosocijalnog ponašanja. S porastom dobi djeca izvještavaju o manje prezaštitničkog ponašanja roditelja. Također, izvještavaju o manjoj psihičkoj otpornosti. Djeca čije majke navode viši stupanj obrazovanja, izvještavaju o manjoj zastupljenosti internaliziranih teškoća. Djeca koja izvještavaju o više prezaštitničkog ponašanja majki, ujedno izvještavaju i o više prezaštitničkog ponašanja očeva. Također, izvještavaju i o većoj zastupljenosti prosocijalnog ponašanja. Što se tiče dječjih samoprocjena teškoća/snaga, djeca koja izvještavaju o više internaliziranih teškoća, ujedno navode i nižu otpornost. Više samoprocjene prosocijalnog ponašanja prate i više samoprocjene otpornosti djece, ali i više samoprocjene prezaštitničkog ponašanja majki. Majke koje izvještavaju o više prezaštitničkog ponašanja prema djetetu procjenjuju da njihova djeca imaju veću zastupljenost internaliziranih teškoća.

Ispitivanje razlika između majki i očeva u prezaštićivanju djeteta

U svrhu odgovora na drugi problem, odnosno ispitivanje razlika u samoprocjenama prezaštićivanja djece između majki i očeva, izračunat je t-test za nezavisne uzorke, a rezultati su prikazani u Tablici 5.

Tablica 5 Prikaz rezultata t-testa prilikom ispitivanja razlika u samoprocjenama prezaštitničkog ponašanja između majki i očeva

	<i>N</i> <i>(Majke)</i>	<i>N</i> <i>(Očevi)</i>	<i>M</i> <i>(Majke)</i>	<i>M</i> <i>(Očevi)</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
<i>Samoprocjene prezaštitničkog ponašanja majki vs. Samoprocjene prezaštitničkog ponašanja očeva</i>	117	115	3.25	3.57	-3.36	230	.00**

** $p < .01$

Utvrđena je statistički značajna razlika između majki i očeva u samoprocjenama prezaštićivanja djece. U ovom istraživanju utvrđeno je kako očevi izvještavaju o više prezaštitničkog ponašanja u odnosu na majke.

Ispitivanje razlika između djece i roditelja u prezaštićivanju djeteta te snagama/teškoćama djeteta.

Treći istraživački problem odnosi se na ispitivanje razlika između dječjih i roditeljskih procjena prezaštićivanja djece i zastupljenosti dječjih teškoća (problemi u ponašanju i internalizirane teškoće) te snaga (prosocijalno ponašanje). S obzirom na dobivenu nisku pouzdanost skale problema u ponašanju, razlike nisu testirane za tu varijablu. Testiranjem homogenosti varijance Levenovim testom, utvrđene su značajne razlike u varijancama za pojedine varijable te su izračunati Welch t-testovi.

Tablica 6 Prikaz rezultata t-testova prilikom ispitivanja razlika između dječjih i roditeljskih procjena prezaštićivanja djece

	<i>N</i> (<i>djeca</i>)	<i>N</i> (<i>majke/</i> <i>očevi</i>)	<i>M</i> (<i>djeca</i>)	<i>M</i> (<i>majke/</i> <i>očevi</i>)	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Prezaštićivanje djeteta (djeca vs. majke)	197	117	4.07	3.25	10.63	312	.00**
Prezaštićivanje djeteta (djeca vs. očevi)	197	115	3.89	3.57	3.45	308	.00**

**p< .01

Tablica 7 Prikaz rezultata Welch t-testova prilikom ispitivanja razlika između dječjih i roditeljskih procjena dječjih teškoća i snaga

	<i>N</i> (<i>djeca</i>)	<i>N</i> (<i>majke/</i> <i>očevi</i>)	<i>M</i> (<i>djeca</i>)	<i>M</i> (<i>majke/</i> <i>očevi</i>)	<i>Welch t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Prosocijalno ponašanje (djeca vs. majke)	197	117	8.47	9.14	-3.86	304.03	.00**
Prosocijalno ponašanje (djeca vs. očevi)	197	117	8.47	9.12	-3.66	293.38	.00**
Internalizirane teškoće (djeca vs. majke)	197	119	3.87	1.70	8.70	294.07	.00**
Internalizirane teškoće (djeca vs. očevi)	117	115	3.87	1.59	9.38	295.74	.00**

**p< .01

Prema rezultatima prikazanima u Tablici 6 i Tablici 7 utvrđene su statistički značajne razlike u procjenama prezaštićivanja djeteta između djece i roditelja gdje djeca procjenjuju da njihovi roditelji iskazuju više prezaštitničkog ponašanja u odnosu na njihove samoprocjene. Nadalje, utvrđene su značajne razlike u procjenama zastupljenosti internaliziranih teškoća djeteta među procjenama djece i njihovih roditelja. Naime, djeca prema svojim samoprocjenama iskazuju više internaliziranih teškoća u odnosu na procjene njihovih roditelja. Međutim, utvrđena je i statistički značajna razlika u procjenama prosocijalnog ponašanja između djece i njihovih roditelja. Majke i očevi svoju djecu procjenjuju više prosocijalno orijentiranima u odnosu na samoprocjene istog ponašanja od strane djece.

Odnos sociodemografskih varijabli i dječjih procjena prezaštićivanja djece od roditelja u objašnjenju otpornosti djece

U četvrtom istraživačkom problemu nastojalo se ispitati doprinos spola i dobi djeteta, obrazovanja roditelja i dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja roditelja u objašnjenju psihološke otpornosti djece. S obzirom da je konfirmatornom analizom utvrđeno adekvatno slaganje jednofaktorskog modela s dobivenim podacima, izračunata je hijerarhijska regresijska analiza, a rezultati su prikazani u Tablici 8.

U prvom koraku uvedene su sociodemografske varijable (spol i dob djeteta, obrazovanje majke i oca). U drugom koraku uvedene su dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki, a u posljednjem, trećem koraku dječje procjene prezaštitničkog ponašanja oca.

Tablica 8 Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa otpornošću djeteta kao kriterijem i sociodemografskim varijablama i roditeljskim ponašanjem kao prediktorima (N=194)

	<i>Otpornost djeteta</i>		
	<i>1. korak</i>	<i>2.korak</i>	<i>3.korak</i>
	<i>β</i>	<i>β</i>	<i>β</i>
<i>1. korak: sociodemografske karakteristike</i>			
<i>Spol djeteta (1=m, 2=ž)</i>	-.09	-.13*	-.13*
<i>Dob djeteta</i>	-.34*	-.29**	-.29**
<i>Obrazovanje majke</i>	.06	.02	.02
<i>Obrazovanje oca</i>	-.13	-.10	-.10
<i>2.korak: dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki</i>			
<i>Dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki</i>		.24**	.14

3.korak: dječje procjene prezaštitničkog ponašanja oca			
<i>Dječje procjene prezaštitničkog ponašanja oca</i>			.18**
<i>R²</i>	.16**	.21**	.24**
<i>Rkor²</i>	.14**	.19**	.22**
<i>ΔR²</i>		.06**	.03**

*p< .05, **p< .01

Pri utvrđivanju doprinosa sociodemografskih karakteristika (spola i dobi djeteta, te obrazovanja roditelja) u objašnjenju otpornosti djece, u prvom koraku utvrđen je značajan negativan doprinos dobi djeteta ($\beta = -.34$). Dobiveni rezultat ukazuje kako starija djeca navode niže razine otpornosti. Ovaj skup prediktora u prvom koraku objašnjava 14% varijance kriterija djetetove otpornosti. U drugom koraku analize utvrđen je značajan negativan doprinos spola ($\beta = -.13$) i dobi ($\beta = -.29$) djeteta te značajan pozitivan doprinos dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja majki ($\beta = .24$). Starija djeca, djevojčice i djeca (općenito) koja procjenjuju niže razine prezaštitničkog ponašanja majki iskazuju niže razine otpornosti. Uvođenjem varijable dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja majki, ukupnost objašnjene varijance otpornosti se povećala za 6%. Naposljetku, u trećem koraku uvedena je varijabla dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja oca čijim je uvođenjem postotak objašnjene varijance uvećan za 3%. Uvođenjem dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja oca kao prediktora u trećem koraku prethodno navedeni prediktori promijenili su značajnost, odnosno dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki gube značajnost. U posljednjem koraku spol ($\beta = -.13$) i dob ($\beta = -.29$) djeteta značajno negativno, a dječje procjene prezaštitničkog ponašanja oca ($\beta = .18$) značajno pozitivno doprinose objašnjenju otpornosti djece, pri čemu ovaj skup prediktora objašnjava 22% varijance dječje otpornosti. Starija djeca i djevojčice koje procjenjuju niže razine prezaštitničkog ponašanja očeva iskazuju niže razine otpornosti. Najznačajnija varijabla u predikciji otpornosti djeteta je dob djeteta.

Doprinos sociodemografskih varijabli i dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja roditelja u objašnjenju teškoća/snaga djeteta.

U posljednjem petom istraživačkom problemu, nastojao se ispitati doprinos sociodemografskih varijabli (spol i dob djeteta, obrazovanje roditelja) i dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja roditelja u objašnjenju teškoća/snaga, preciznije dječjih procjena internaliziranih teškoća i prosocijalnog ponašanja (Tablica 9).

Tijekom provedbe HRA u oba slučaja slijed uvođenja varijabli tijekom sva tri koraka bio je jednak. U prvom koraku uvedene su sociodemografske karakteristike ispitanika (spol i dob djeteta, obrazovanje roditelja). U drugom koraku uvedena je varijabla koja se odnosi na dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki, a u trećem koraku dječje procjene prezaštitničkog ponašanja očeva.

Tablica 9 Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa teškoćama/snagama djeteta kao kriterijem i sociodemografskim varijablama i roditeljskim ponašanjem kao prediktorima (N=194)

	<i>Prosocijalno ponašanje djeteta</i>			<i>Internalizirane teškoće djeteta</i>		
	<i>1. korak</i> β	<i>2. korak</i> β	<i>3.korak</i> β	<i>1. korak</i> β	<i>2.korak</i> β	<i>3.korak</i> β
<i>1. korak: sociodemografske karakteristike</i>						
<i>Spol djeteta</i> <i>(1=m, 2=ž)</i>	.20**	.17**	.17**	.29**	.28**	.28**
<i>Dob djeteta</i>	-.16**	-.12	-.11	-.01	.00	.00
<i>Obrazovanje</i> <i>majke</i>	.03	.00	.00	-.10	-.10	-.10
<i>Obrazovanje oca</i>	-.07	-.05	-.05	.00	.01	.01
<i>2. korak: dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki</i>						
<i>Dječje procjene</i> <i>prezaštitničkog</i> <i>ponašanja majki</i>		.21**	.11		.04	.04
<i>3. korak: dječje procjene prezaštitničkog ponašanja oca</i>						
<i>Dječje procjene</i> <i>prezaštitničkog</i> <i>ponašanja oca</i>			.19*			-.01
<i>R²</i>	.09**	.13**	.16**	.10**	.10**	.10**
<i>Rkor²</i>	.07**	.11**	.13**	.08**	.08**	.08**
<i>ΔR²</i>		.04**	.03*		.00	.00

*p< .05, **p< .01

Uvođenjem prvog bloka prediktora utvrđen je značajan pozitivan doprinos spola djeteta ($\beta=.20$) koji objašnjava 7% varijance prosocijalnog ponašanja ili snaga djece. Dobiveni rezultat pokazuje kako djevojčice, u odnosu na dječake, iskazuju više prosocijalnog ponašanja. U sljedećem koraku hijerarhijske regresijske analize uvedene su dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki ($\beta=.21$) koje, također, značajno pozitivno doprinose objašnjenju prosocijalnog ponašanja djeteta. Pritom je postotak objašnjene varijance kriterija prosocijalnog ponašanja djeteta uvećan za 4%. Djeca koja procjenjuju da njihove majke iskazuju više prezaštitničkog

ponašanja iskazuju više prosocijalnog ponašanja. Dječje procjene prezaštitničkog ponašanja oca ($\beta=.19$) u trećem koraku analize pokazale su se značajnim prediktorom, s dodatnih značajnih 3% objašnjenja varijance kriterija. Uvođenjem dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja oca kao prediktora u trećem koraku, dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki, iz prethodnog koraka, gube značajnost. Navedeni rezultati pokazuju kako djevojčice i djeca koja procjenjuju da njihovi očevi iskazuju više prezaštitničkog ponašanja iskazuju više prosocijalnog ponašanja. Navedeni skup varijabli objašnjava 13% varijance kriterija, a najznačajnija varijabla u predikciji prosocijalnog ponašanja djeteta su dječje procjene prezaštitničkog ponašanja očeva.

U objašnjenju internaliziranih teškoća djeteta u prvom koraku hijerarhijske regresijske analize značajni prediktor je spol djeteta ($\beta=.29$). U prvom koraku je objašnjeno 8% ukupne varijance kriterija internaliziranih dječjih teškoća, a dobiveni rezultat ukazuje kako djevojčice, u odnosu na dječake, iskazuju više internaliziranih teškoća. U drugom koraku analize dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki nisu značajno pridonijele objašnjenju kriterija kao ni dječje procjene prezaštitničkog ponašanja očeva u trećem koraku analize. Zaključno, spol djeteta jedini je značajni prediktor internaliziranih teškoća djeteta.

Rasprava

Različite društvene promjene zahvatile su i roditeljsku ulogu i ponašanja roditelja, a danas se nerijetko spominje prezaštitničko roditeljstvo ili tzv. helikopter roditeljstvo. Ovaj trend u odgoju djece opisuje roditelje koje karakterizira pretjerana uključenost u život svoje djece. Također, takvi roditelji spremni su djeci iskazati ljubav, toplinu i podršku uz visoku kontrolu i smanjeno davanje autonomije. U literaturi se spominju brojne negativne posljedice helikopter roditeljstva kao što su depresija, anksioznost, eksternalizirani problemi, narcizam, smanjeno samopoštovanje, samoučinkovitost, zadovoljstvo životom, prosocijalno ponašanje i brojne druge (Nelson i sur., 2013; Day i Padilla-Walker, 2009; Padilla-Walker, Son i Nelson, 2021). Također, utvrđene su i pozitivne strane među kojima se ističe dobrobit djece i mladih. Posljedice helikopter roditeljstva ovise o kontekstu, primjerice ovaj obrazac roditeljstva u odsustvu roditeljske topline posebice je štetan. Helikopter roditelji nastoje osigurati najbolje moguće ishode za svoju djecu i riješiti njihove probleme umjesto njih, no pri tome djeca ne razvijaju strategije nošenja s neugodnim emocijama i rješavanja vlastitih problema (Nelson i sur., 2013; Day i Padilla-Walker, 2009; Padilla-Walker, Son i Nelson, 2021). Stoga, cilj ovog istraživanja bio je ispitati doprinose dječjih procjena helikopter roditeljstva majki i očeva uz kontrolu sociodemografskih varijabli (spol i dob djeteta, obrazovanje roditelja) u objašnjenju psihološke otpornosti djece te njihovih snaga/teškoća. Također, nastojale su se ispitati razlike između majki i očeva u samoprocjenama helikopter roditeljstva kao i razlike između roditelja i djece u helikopter roditeljstva te zastupljenosti teškoća/snaga kod djece.

S obzirom na to da je otpornost djece važna u prilagodbi na različite životne okolnosti, osobito u učinkovitijem prevladavanju stresnih životnih situacija, u ovom je istraživanju validirana Skala otpornosti za djecu (The Resilience Scale for Children, Chung i sur., 2021). Konfirmatornom faktorskom analizom utvrđena je jednofaktorska i dvofaktorska struktura skale, kako su autori i utvrdili u svom istraživanju. Provedene analize ukazuju da je skala otpornosti za djecu valjani mjerni instrument za ispitivanje otpornosti djece i adolescenata te se preporuča njeno daljnje korištenje.

Drugi problem u ovom istraživanju bio je ispitati razlikuju li se majke i očevi u svojim samoprocjenama prezaštićivanja djece, odnosno helikopter roditeljstvu. S obzirom na navode istraživanja kako su majke više uključene u odgoj i živote svoje djece od očeva (Schiffirin i sur., 2019) te rezultate nekih istraživanja koja spominju kako majke procjenjuju u svojem odnosu prema djetetu više prezaštitničkog ponašanja (Gagnon i sur., 2020), očekivalo se da će majke u

svojim samoprocjenama izvijestiti o više helikopter roditeljstva u odnosu na očeve. Međutim, statističkom obradom utvrđen je obrnuti slijed, očevi koji su sudjelovali u ovom istraživanju izvještavaju o više prezaštitničkog ponašanja (helikopter roditeljstva) prema djeci u odnosu na majke. Majke su oduvijek smatrane primarnim figurama u roditeljstvu, dok se slika oca u kontekstu odgoja počela mijenjati tek u posljednjem desetljeću te otac postaje sve više ravnopravan u odgoju zajedno s majkom. S obzirom na nove trendove gdje otac postaje sve više uključen u odgoj i živote svoje djece, moguće je da su očevi precijenili svoje ponašanje prema djetetu dok su briga i skrb o djeci za majke uobičajena aktivnost. Stoga, moguće je da su majke svoje ponašanje prema djeci vrednovala manje ekstremno u odnosu na očeve, s obzirom da se u društvu podrazumijeva da je za majke jedna od glavnih uloga briga i skrb o djeci. Davanje ekstremnijih odgovora na upitniku od strane očeva moguće je i radi smanjenje iskrenosti u odgovaranju i motiviranosti za rješavanjem. Dodatno, u ovome istraživanju korišten je malen prigodni uzorak roditelja koji je mogao doprinijeti ovakvim rezultatima.

U istraživanju se nastojalo ispitati razlikuju li se djeca i roditelji u procjenama helikopter roditeljstva i procjenama zastupljenosti teškoća i snaga kod djeteta. Brojna istraživanja (Anymr i sur., 2012, Santalahti i sur., 2005), unatoč pozitivnim niskim korelacijama u procjenama između djece i roditelja, ipak navode dosljedne razlike u procjenama helikopter roditeljstva te snaga i teškoća kod djece. Očekivalo se da će se djeca i njihovi roditelji razlikovati u procjenama prezaštitničkog ponašanja roditelja (helikopter roditeljstva) kao i snaga i teškoća djeteta. Obradom podataka potvrđene su istraživačke pretpostavke, osim procjena prosocijalnog ponašanja gdje su majke i očevi izvijestili o većoj zastupljenosti navedenog ponašanja kod svoje djece u odnosu na dječje samoprocjene, ostali rezultati su konzistentni postojećim istraživanjima (djeca procjenjuju da njihovi roditelji iskazuju više prezaštitničkog ponašanja u odnosu na njihove samoprocjene, djeca prema svojim samoprocjenama iskazuju više internaliziranih teškoća, dok roditelji procjenjuju više prosocijalnog ponašanja djece u odnosu na samoprocjene djece). Djeca osjećaju posljedice helikopter roditeljstva (Segrin i sur., 2015) te je moguće da roditelji takvo svoje ponašanje smatraju odgovornim i opravdanim, dok djeca to mogu vrednovati ekstremnije. Naime, konstantna briga i skrb o djeci često uključuje i postavljanje granica djetetu i svojevrsnu kontrolu nad djecom što dijete može smatrati pretjeranim. Također, helikopter roditelji skloni su pretjerati u kontroli nad djetetom čime ograničavaju djetetovu autonomiju koja je jedna od osnovnih ljudskih potreba (Schiffrin i sur., 2014). Štoviše, Schiffrin i Liss (2017) navode kako roditelji i djeca imaju različitu percepciju prihvatljivog i neprihvatljivog ponašanja. Anmyr i suradnici (2012) navode kako djeca kod sebe procjenjuju veću zastupljenost poteškoća (emocionalni simptomi i problemi u ponašanju) u

odnosu na procjene njihovih roditelja i učitelja. Općenito, internalizirane probleme okolina rjeđe primjećuje nego sami pojedinci koji najbolje mogu izvijestiti o njima. S obzirom da se radi o subjektivnim fenomenima, roditelji su lošiji procjenitelji u odnosu na djecu. Osim toga, gledišta roditelja i djece su različita što je često izvor sukoba (Anymr i sur., 2012, Santalahti i sur., 2005). Internalizirane probleme je teško zamijetiti jer ih dijete „proživljava“ u sebi. Nije isključivo kako razlike u procjenama mogu biti i zbog neadekvatne komunikacije između roditelja i djece (Anymr i sur., 2012; Begčević, 2021). Nadalje, veće procjene prosocijalnog ponašanja od strane roditelja u odnosu na dječje samoprocjene mogu se objasniti, kao što je ranije spomenuto, različitim gledištima roditelja i djece kako na roditeljska, tako i na dječja ponašanja. Naime, roditelji u svojim procjenama djeteta mogu biti pristrani, pogotovo kada se radi o pozitivnim ponašanjima, odnosno žele prikazati djecu u što boljem „svijetlu“. Ujedno je moguće je da su djeca u blizini svojih roditelja sklonija iskazivati više prosocijalnog ponašanja.

U današnje vrijeme za nove naraštaje djece sve učestaliji je naziv „generacija šalica“. Društvene promjene sa sobom su donijele nove roditeljske trendove pa tako i helikopter roditeljstvo, prezaštitničku skrb i brigu o djetetu koju karakterizira istovremeno visoka toplina i podrška, ali i kontrola uz manjak autonomije koja se daje djetetu (Yilmaz i Yalcin, 2021). Stoga, četvrtim istraživačkim problemom nastojalo se ispitati doprinos dječjih procjena helikopter roditeljstva majki i očeva u objašnjenju psihološke otpornosti djece uz kontrolu sociodemografskih varijabli (spola i dobi djeteta i obrazovanje roditelja).

U ovom istraživanju je utvrđeno od sociodemografskih karakteristika sudionika da spol i dob djeteta značajno negativno doprinose objašnjenju otpornosti djece. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na veću otpornost dječaka od djevojčica. Naime, roditelji različito odgajaju djevojčice i dječake; dječaci dobivaju više autonomije dok djevojčice izvještavaju o više prezaštitničkog ponašanja od strane roditelja. Štoviše, djevojčice su osjetljivije i ranjivije na razvojne psihološke probleme, a pogotovo tijekom odrastanja (Vučković, 2022). Djevojke se socijalizacijom odgaja da vrednuju interpersonalne veze, dok se dječacima daje puno više slobode i autonomije. Autonomija je prema teoriji samodeterminacije jedna od osnovnih ljudskih potreba i ako je zadovoljena pozitivno djeluje na psihičko zdravlje (Schiffirin i sur., 2019). Isto tako, djevojke češće koriste društvenu podršku, ali to ih ujedno čini ranjivijim ukoliko određena je interpersonalna veza (npr. roditeljska, prijateljska) ugrožena ili predstavlja izvor stresa (Coleman i Hagell, 2007).

Nadalje, utvrđeno je kako se s povećanjem dobi smanjuje otpornost kod djece što je u skladu s postojećim istraživanjima (Yilmaz i Yalcin, 2021; Mills i sur., 2012; Oatley i Jenkis, 2007). Rezultati dobiveni u ovome istraživanju u skladu su s rezultatima istraživanja Yildirim (2019, prema Yilmaz i Yalcin, 2021) koji pokazuju kako su djeca u sedmom razredu imala značajno manje psihološke otpornosti u odnosu na djecu petog razreda. Naime, s povećanjem dobi i ulaskom u adolescenciju kod djece se događaju brojne promjene, postaju emocionalno osjetljiviji, suočavaju se s raznim izazovima i počinje razvoj identiteta. Period adolescencije uključuje brojne promjene i tranzicije koje uključuju tjelesno sazrijevanje, intenzivan kognitivni razvoj, razvoj i širenje socijalnih mreža radi čega je otpornost pojedinca izložena promjeni (Sun i Stewart, 2007).

Uvođenjem dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja očeva u trećem koraku hijerarhijske regresijske analize, dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki gube značajnost. Naime, postojeća istraživanja ukazala su kako uključenost očeva u odgoj djece doprinosi smanjenju depresivnosti, negativnih oblika ponašanja kao što su rizičnih ponašanja, razvoju komunikacijskih vještina te boljem mentalnom stanju djece što doprinosi jačanju otpornosti djece (Day i Padilla-Walker, 2009; Twamley, 2013).

Očeva prisutnost i uključenost u odgoj djece nezavisno je važna u objašnjenju različitih razvojnih ishoda djece te povoljno pogoduje djetetovom funkcioniranju i razvoju odnosa s drugim pojedincima. Pokazalo se kako očeva intenzivna uključenost u odgoj djece može značajno doprinijeti povećanju otpornosti djece (Day i Padilla-Walker, 2009), što potvrđuje i ovo istraživanje. Nadalje, helikopter roditeljstvo posebice je razorno u odsutnosti topline u odnosu s djetetom. Naprotiv, u situaciji kada roditelji značajno kontroliraju svoje dijete uz istovremeno pružanje mnogo podrške i topline, helikopter roditeljstvo može imati pozitivan efekt na dobrobit djece i mladih koji takvo ponašanje roditelja mogu vrednovati povoljnije. Prema postojećim istraživanjima, nisu svi ishodi helikopter roditeljstva negativni pa je tako u kontekstu veće topline povezano je s višim razinama samopoštovanja i manje sklonosti rizičnim ponašanjima. Topao i podržavajući odnos roditelj-dijete može značajno promijeniti i doprinijeti interpretaciji roditeljskog ponašanja. Štoviše, helikopter očevi imaju djecu s manje depresivnih simptoma i delinkventnog ponašanja (Nelsoni sur., 2015; Nelson i sur., 2013, Padilla-Walker, Son i Nelson, 2021). Dakle, helikopter roditeljstvo u kontekstu topline može biti povoljno za djecu ako svoje očeve vrednuju kao tople i brižne te na taj način pozitivnije vrednovati bliskost i uključenost očeva u njihove živote (Segrin i sur., 2015; Nelsoni sur., 2015; Nelson i sur., 2013). Nadalje, Rousseau i Scharf (2015) navode bolju psihološku prilagodbu te više razine

zadovoljstva životom kada su intenzivna roditeljska podrška i kontrola pozitivno vrednovana od strane djece.

U posljednjem, petom problemu nastojao se ispitati doprinos sociodemografskih varijabli (spol i dob djeteta, obrazovanje roditelja) i dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja roditelja (helikopter roditeljstva) u objašnjenju teškoća/snaga djece. Rezultati ovog istraživanja ukazuju da djevojčice i djeca čiji očevi iskazuju više prezaštitničkog ponašanja iskazuju više prosocijalnog ponašanja. Rezultati koji se odnose na probleme u ponašanju djeteta izostaju zbog ranije spomenute niske pouzdanosti varijabli samoprocjena i procjena problema u ponašanju djeteta zbog čega ove varijable nisu uvrštene u analize.

Jedno od mogućih objašnjenja koje se nameće je različita socijalizacija dječaka i djevojčica tijekom djetinjstva i odrastanja (Coleman i Hagell, 2007). Dok se dječacima i mladićima daje više autonomije, manje nadzora te ih se od najranijih godina uči da budu samostalni, djevojčice i djevojke uči se da njeguju interpersonalne veze o kojima one postaju i ovisne. Nadalje, djevojčice se uči da budu brižne, nježne i poslušne te ih se uči da se brinu o drugima, iskazuju emocije na način na koji društvo ne prihvaća iskazivanje emocija kod suprotnog spola. Također, djevojčice češće traže i pružaju socijalnu podršku i pomoć, te iskazuju empatiju (Coleman i Hagell, 2007).

Iako se očekivao negativan doprinos prezaštitničkog ponašanja roditelja (helikopter roditeljstva) u objašnjenju prosocijalnog ponašanja, utvrđeno je kako više razine procjene prezaštitničkog ponašanja očeva od djece doprinose većoj zastupljenosti prosocijalnog ponašanja djece. Helikopter očevi nadziru različite obrasce djetetovog ponašanja pa tako i njegovu komunikaciju i odnose s odraslima i vršnjacima. Ovi očevi žele svojem djetetu sve najbolje moguće pa tako žele i da njihova socijalizacija u društvu bude što uspješnija. Moguće je kako ih potiču na brigu, skrb i pružanje pomoći drugima u okolini (Day i Padilla-Walker, 2009; Padilla-Walker, Son i Nelson, 2021). Osim toga, djeca ovakve obrasce ponašanja ponajprije uče od svojih roditelja pa se može pretpostaviti kako djeca brigu i skrb svojih roditelja o njima internaliziraju i prenose na okolinu. Ovim istraživanjem utvrđeno je kako očevi značajno doprinose razvoju prosocijalnog ponašanja djece. Naime, ako je prezaštitničko ponašanje očeva u kontekstu topline i podrške to može služiti kao zaštitni faktor, a djeca će posljedično biti sklonija iskazivanju više prosocijalnog ponašanja (Day i Padilla-Walker, 2009; Padilla-Walker, Son i Nelson, 2021).

Ispitivanjem odrednica internaliziranih teškoća djece jedino je spol djeteta značajan prediktor. Dakle, pokazalo se da djevojčice doživljavaju veću zastupljenost internaliziranih teškoća što je u skladu s očekivanjima. Štoviše, dobiveni rezultati u skladu su s istraživanjima koji spominju veću prevalenciju internaliziranih teškoća kod djevojaka (Oatley i Jenkis, 2007; Matos, 2017). Štoviše, djevojčice i dječaci se od najranijih godina različito socijaliziraju u društvu što uključuje doživljavanje i iskazivanje emocija te ponašanje. Iskazivanje straha, tuge, plakanje i sl. smatra se uobičajenim u ponašanju djevojčica, dok je za dječake uobičajeno agresivno ponašanje. Stoga, djevojčice nauče svoje probleme i teškoće iskazivati introspektivno, a dječaci ekternalno (Oatley i Jenkis, 2007; Vučković, 2022).

Ograničenja

Naposljetku, potrebno je razmotriti određena ograničenja ovog istraživanja. Moguće je kako su roditelji pristrani i skloni davati socijalno poželjne odgovore kako bi svoju djecu i sebe prikazali u što boljem „svijetlu“. Nadalje, upitnike su ispunjavali učenici od drugog do osmog razreda. Učenicima razredne nastave trebalo je više vremena za ispunjavanje radi pojašnjavanja šifre, načina odgovaranja i pojašnjavanja čestica. S obzirom na to da su ovi učenici upitnike rješavali većinu školskog sata, u drugim istraživanjima preporuka je organizacija ispunjavanja upitnika za učenike razredne nastave tijekom dvaju termina kako ne bi došlo do umora i zasićenosti, a osigurala bi se iskrenost u odgovorima te motivacija za rješavanjem. Osim toga, u procjenama i samoprocjenama razvojnih ishoda djeteta nije se ispitivala hiperaktivnost pa nije utvrđena potpuna slika ekternaliziranih problema prema pravilima bodovanja SDQ-a. Stoga, buduća istraživanja trebala bi uključiti u ispitivanje i hiperaktivnost radi šire slike ekternaliziranih problema kod djece. U ovome istraživanju ispitivali su se problemi u ponašanju djeteta, a pouzdanosti varijabli procjena problema u ponašanju djeteta su se pokazale niskima te su izostavljene iz analiza zbog čega nedostaju podaci koji su se nastojali utvrditi ovim istraživanjem.

Praktične implikacije

Izmijenjene okolnosti života sa sobom su donijele nove prakse u roditeljstvu, tzv. helikopter roditelje koje je bitno educirati o svim negativnim posljedicama ovog oblika odgoja za razvoj djeteta. Takve roditelje važno je poučiti kako roditeljsko ponašanje mora odgovarati određenoj dobi djeteta. Bitno je djetetu osigurati autonomiju i pustiti ga da samostalno rješava svoje probleme jer na taj način stječe nezavisnost, samopouzdanje, sigurnost, uči regulirati

vlastite emocije te usvaja strategije nošenja s problemima. U brojnim istraživanjima, pa tako i u ovome, utvrđeno je koliko je adekvatna uključenost i toplina u odnosu između roditelja i djeteta igra važnu ulogu. Pokazalo se kako je najštetniji oblik helikopter roditeljstva onaj u kojem nema topline roditelja u odnosu na dijete. Stoga, bitno je educirati roditelje da nauče pružiti svojoj djeci dovoljno ljubavi i topline u odgoju radi čega se ostvaruje bolja komunikacija između roditelja i djece, a djeca unutar takvog konteksta odrastaju u sretne i zadovoljne pojedince. Cilj je da se djeca razvijaju u psihički zdrave, stabilne i otporne odrasle osobe. Prema nalazima ovog i drugih istraživanja, posebice je važno obratiti pozornost na djecu koja tek ulaze u pubertet i adolescenciju radi povećane emocionalne osjetljivosti i ranjivosti te različitih izazova i promjena s kojima se suočavaju. Važno je djecu naučiti pozitivno vrednovati ljude oko sebe, razvijati empatiju, emocionalnu inteligenciju, poticati razvoj socijalnih vještina te prosocijalno ponašanje koji su zaštitni faktori pri stjecanju otpornosti. Također, jačanjem sigurnosti u sebe, jača se psihička otpornost na način da im se pomogne naučiti ih prevladati stresne i izazovne situacije, te konstruktivno rješavati vlastite probleme, a ne rješavati ih umjesto njih samih.

Zaključci

1. Konfirmatornom faktorskom analizom utvrđena je jednofaktorska i dvofaktorska struktura (koncipirana od osobne kompetentnosti te prihvatanja sebe i života) Skale otpornosti za djecu sa zadovoljavajućim psihometrijskim karakteristikama.
2. Usporedba samoprocjena prezaštitičkog ponašanja majki i očeva ukazuje kako očevi izvještavaju o više prezaštitičkog ponašanja u odnosu na majke.
3. Djeca i roditelji značajno se razlikuju u procjenama prezaštitičkog ponašanja roditelja prema djetetu. Djeca procjenjuju da njihovi roditelji iskazuju više prezaštitičkog ponašanja u odnosu na samoprocjene roditelja. Djeca navode više razine internaliziranih teškoća u odnosu na procjene njihovih roditelja. S druge strane, majke i očevi procjenjuju više razine prosocijalnog ponašanja kod djece u odnosu na samoprocjene istog ponašanja od strane djece.
4. Ispitivanjem relativnih zasebnih doprinosa sociodemografskih karakteristika i dječjih procjena prezaštitičkog ponašanja roditelja u objašnjenju otpornosti djece utvrđeno je da spol i dob djeteta te dječje procjene prezaštitičkog ponašanja očeva imaju značajne zasebne doprinose u objašnjenju otpornosti djece. Drugim riječima, starija djeca, djevojčice i djeca (općenito) koja procjenjuju niže razine prezaštitičkog ponašanja očeva iskazuju niže razine otpornosti.
5. Ispitivanjem relativnih zasebnih doprinosa sociodemografskih karakteristika i dječjih procjena prezaštitičkog ponašanja roditelja u objašnjenju snaga djeteta utvrđeno je da spol djeteta i dječje procjene prezaštitičkog ponašanja oca imaju značajan doprinos u objašnjenju prosocijalnog ponašanja djeteta. Odnosno, djevojčice i djeca koja procjenjuju da njihovi očevi iskazuju više prezaštitičkog ponašanja iskazuju više prosocijalnog ponašanja.

Ispitivanjem relativnih zasebnih doprinosa sociodemografskih karakteristika i dječjih procjena prezaštitičkog ponašanja roditelja u objašnjenju teškoća djeteta utvrđeno je da jedino spol djeteta ima značajan doprinos u objašnjenju internaliziranih teškoća djeteta. Odnosno, djevojčice iskazuju više internaliziranih teškoća u odnosu na dječake.

Literatura

- Anmyr, L., Larsson, K., Olsson, M., i Freijd, A. (2012). Strengths and difficulties in children with cochlear implants—comparing self-reports with reports from parents and teachers. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 76(8), 1107-1112.
- Aunola, K., i Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child development*, 76(6), 1144-1159.
- Bayer, J. K., Sanson, A. V., i Hemphill, S. A. (2006). Parent influences on early childhood internalizing difficulties. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 27(6), 542-559.
- Becker-Haimes, E. M., Jensen-Doss, A., Birmaher, B., Kendall, P. C., i Ginsburg, G. S. (2018). Parent–youth informant disagreement: Implications for youth anxiety treatment. *Clinical child psychology and psychiatry*, 23(1), 42-56.
- Begčević, I. (2021). *Stilovi roditeljstva*. Preuzeto sa: <https://www.kakosi.hr/2021/07/16/stilovi-roditeljstva/>
- Bernstein, G., i Triger, Z. (2010). Over-parenting. *UC Davis L. Rev.*, 44, 1221.
- Bögels, S.M., Lehtonen, A. i Restifo, K. (2010). *Mindful Parenting in Mental Health Care*. *Mindfulness* 1, 107–120 (2010). Preuzeto sa: <https://doi.org/10.1007/s12671-010-0014-5>
- Brennan, D. (2021). *What to Know About Helicopter Parenting?* WebMD. Preuzeto sa: <https://www.webmd.com/parenting/what-to-know-about-helicopter-parenting>
- Chung, J. O. K., Li, W. H. C., Wei, X., Cheung, A. T., Ho, L. L. K., i Chan, G. C. F. (2021). Translation and psychometric evaluation of the Chinese version of the resilience scale for children with cancer. *Health and Quality of Life Outcomes*, 19(1), 1-9.
- Cikač, T. (2017). *Obilježja djece polaznika ljetnih kampova: Kros-kulturalna usporedba temperamenta, psihičke otpornosti i optimizma* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Teacher Education in Rijeka. Section for Educational Sciences).
- Coleman, J., i Hagell, A. (Eds.). (2007). *Adolescence, risk and resilience: Against the odds* (Vol. 3). John Wiley & Sons.
- Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-tehnička knjiga.
- Day, R. D., i Padilla-Walker, L. M. (2009). Mother and father connectedness and involvement during early adolescence. *Journal of Family Psychology*, 23(6), 900.

- Dorrance Hall, E., Shebib, S. J., i Scharp, K. M. (2021). The mediating role of helicopter parenting in the relationship between family communication patterns and resilience in first-semester college students. *Journal of Family Communication*, 21(1), 34-45.
- Fingerman, K. L., Cheng, Y. P., Wesselmann, E. D., Zarit, S., Furstenberg, F., i Birditt, K. S. (2012). Helicopter parents and landing pad kids: Intense parental support of grown children. *Journal of Marriage and Family*, 74(4), 880-896.
- Gagnon, R. J., Garst, B. A., Kouros, C. D., Schiffrin, H. H., i Cui, M. (2020). When overparenting is normal parenting: Examining child disability and overparenting in early adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 413-425.
- Gagnon, R. J., Garst, B. A., Kouros, C. D., Schiffrin, H. H., i Cui, M. (2020). When overparenting is normal parenting: Examining child disability and overparenting in early adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 29(2), 413-425.
- Goodman, R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A research note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38, 581–586
- Granić, M. (2019). *Prosocijalno ponašanje kod djece predškolske dobi*. Preuzeto sa: <https://krenizdravo.dnevnik.hr/zdravlje/psihologija/prosocijalno-ponasanje-kod-djece-predskolske-dobi>
- Granić, M. (2022). *Helikopter roditelji: Psihologinja otkriva sve o ovom fenomenu koji je sve izraženiji*. Kreni Zdravo. Preuzeto sa: <https://krenizdravo.dnevnik.hr/zdravlje/psihologija/helikopter-roditelji-psihologinja-otkriva-sve-o-ovom-fenomenu-koji-je-sve-izrazeniji>
- Grgić, N., Babić Čikeš, A., i Ručević, S. (2014). Emocionalna inteligencija, agresivno i prosocijalno ponašanje učenika rane adolescentske dobi. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 60(32), 43-58.
- Gross, J. T., Stern, J. A., Brett, B. E., i Cassidy, J. (2017). The multifaceted nature of prosocial behavior in children: Links with attachment theory and research. *Social development*, 26(4), 661-678.
- Kocayörük, E., i Sümer, Z. H. (2009). The effects of father involvement training on family functioning and adolescents' peer relations. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)*, 5(1).
- Krpan, T. (2018). *Uključenost očeva u odgoj djece u dječjem vrtiću* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Teacher Education).
- LeMoyne, T., i Buchanan, T. (2011). Does “hovering” matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum*, 31(4), 399-418.

- Locke, J. Y., Campbell, M. A., i Kavanagh, D. (2012). Can a parent do too much for their child? An examination by parenting professionals of the concept of overparenting. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 22(2), 249-265.
- Macuka, I. (2022). Skala prezašćivanja djece.
- Matos, A. P., Salvador, M., Costa, J. J., Pinheiro, M. R., Arnarson, E. O., & Craighead, W. E. (2017). The relationship between internalizing and externalizing problems in adolescence: does gender make a difference. *Canadian International Journal of Social Science and Education*, 8, 1-16.
- Mills, R. S., Hastings, P. D., Helm, J., Serbin, L. A., Etezadi, J., Stack, D. M., i Li, H. H. (2012). Temperamental, parental, and contextual contributors to early-emerging internalizing problems: A new integrative analysis approach. *Social Development*, 21(2), 229-253.
- Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M., i Nielson, M. G. (2015). Is hovering smothering or loving? An examination of parental warmth as a moderator of relations between helicopter parenting and emerging adults' indices of adjustment. *Emerging Adulthood*, 3(4), 282-285.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., English, T., Dunn, E. W., i Lyubomirsky, S. (2013). In defense of parenthood: Children are associated with more joy than misery. *Psychological science*, 24(1), 3-10.
- Oatley, K. i Jenkins, J. M. (2007). *Razumijevanje emocija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- O'Grady, D., i Metz, J. R. (1987). Resilience in children at high risk for psychological disorder. *Journal of Pediatric Psychology*, 12(1), 3-23.
- Olćar, D., Gajšek, M., i Krnjus, P. (2022). Majćino prezašćivanje i socioemocionalna prilagodba djece s obzirom na spol i dob djeteta. *Napredak: Ćasopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 163(3-4), 233-251.
- Padilla-Walker, L. M., i Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of adolescence*, 35(5), 1177-1190.
- Padilla-Walker, L. M., i Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of adolescence*, 35(5), 1177-1190.
- Padilla-Walker, L. M., Son, D., i Nelson, L. J. (2021). Profiles of helicopter parenting, parental warmth, and psychological control during emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 9(2), 132-144.

- Pataj, I. (2022). *Suvremeni trendovi u roditeljstvu* (Doctoral dissertation, University of Rijeka. Faculty of Teacher Education).
- Parry, S. (2020). *Fit indices commonly reported for CFA and SEM*. Retrieved, 1(01), 2021.
- Reilly, S., i Semkovska, M. (2018). An examination of the mediatory role of resilience in the relationship between helicopter parenting and severity of depressive symptoms in Irish university students. *Adolescent Psychiatry*, 8(1), 32-47.
- Rousseau, S., i Scharf, M. (2015). "I will guide you" The indirect link between overparenting and young adults' adjustment. *Psychiatry Research*, 228(3), 826-834.
- Santalahti, P., Aromaa, M., Sourander, A., Helenius, H., i Piha, J. (2005). Have there been changes in children's psychosomatic symptoms? A 10-year comparison from Finland. *Pediatrics*, 115(4), e434-e442.
- Schaefer, E. S. (1965). A configurational analysis of children's reports of parent behavior. *Journal of consulting psychology*, 29(6), 552.
- Schiffrrin, H. H., i Liss, M. (2017). The effects of helicopter parenting on academic motivation. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 1472-1480.
- Schiffrrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V., i Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 3346-3359.
- Schiffrrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V., i Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28, 3346-3359.
- Schiffrrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V., i Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28(12), 3346-3359.
- Segrin, C., Wosidlo, A., Givertz, M., i Montgomery, N. (2013). Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32(6), 569.
- Selestrin, Z. (2017). *Odnos školskog uspjeha, privrženosti školi i individualnih čimbenika otpornosti adolescenata grada Zagreba* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Faculty of Education and Rehabilitation Sciences).
- Sonego, M., Llácer, A., Galán, I., & Simón, F. (2013). The influence of parental education on child mental health in Spain. *Quality of Life Research*, 22, 203-211.
- Spinrad, T. L., i Gal, D. E. (2018). Fostering prosocial behavior and empathy in young children. *Current opinion in psychology*, 20, 40-44.

- Srivastav, D., i Mathur, M. L. (2020). Helicopter parenting and adolescent development: from the perspective of mental health. *Parenting-studies by an ecocultural and transactional perspective*.
- Sun, J., i Stewart, D. (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. *International Journal of mental health promotion*, 9(4), 16-25.
- Sviben, F. (2017). *Rizični i zaštitni faktoru mentalnog zdravlja kod adolescenata* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. Department of Croatian Studies. Division of Psychology).
- Twamley, K., Brunton, G., Sutcliffe, K., Hinds, K., & Thomas, J. (2013). Fathers' involvement and the impact on family mental health: evidence from Millennium Cohort Study analyses. *Community, Work & Family*, 16(2), 212-224.
- Van Hanswijck de Jonge, L. (2022). *Helicopter Parenting: The Consequences*. *International School Parent*. <https://www.internationalschoolparent.com/articles/helicopter-parenting-the-consequences/>
- Vučković, H. (2022). *Eksternalizirani psihički poremećaji kod djece*. Preuzeto sa: <https://www.kakosi.hr/2022/01/26/eksternalizirani-psihički-poremecaji-kod-djece/>
- Vučković, H. (2022). *Internalizirani psihički poremećaji kod djece*. Preuzeto sa: <https://www.kakosi.hr/2022/01/26/internalizirani-psihički-poremecaji-kod-djece/>
- Yilmaz, H., i Yalcin, H. (2021). *A new-generation parental attitude affecting gifted adolescents' psychological resilience: helicopter parenting* (Doctoral dissertation, Genç Bilge Yayıncılık).
- Zdenković, R. (2012). *Odgojni stilovi roditeljstva*. Preuzeto sa: <https://www.poliklinika-djeca.hr/za-roditelje/izazoviroditeljstva/odgojni-stilovi-roditeljstva/>
- Zolkoski, S. M., i Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth: A review. *Children and youth services review*, 34(12), 2295-2303.
- Zolkoski, S. M., i Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth: A review. *Children and youth services review*, 34(12), 2295-2303.
- Žižek, T. (2019). *Razvoj dječjih kompetencija kroz jačanje psihološke otpornosti djece*. „ZAJEDNO RASTEMO, 135.

Prilozi

Prilog 1.

Prilog 1 Faktorska opterećenja EFA za dječje procjene prezaštitničkog ponašanja majki
(N=197)

<i>Tvrdnje</i>	<i>Standardizirana faktorska zasićenja</i>
1. Moja majka me uvijek štiti.	-0.64
2. Moja majka se pretjerano brine za mene i štiti me.	-0.48
3. Moja majka me pokušava zaštititi od neugodnih osjećaja (npr., u situacijama gubitka ili neuspjeha).	-0.77
4. Moja majka se trudi zaštititi me od neugodnih iskustava.	-0.78
5. Moja majka me štiti kada mi drugi upućuju kritike.	-0.68
6. Kada se igram, moja majka je uvijek blizu mene.	-0.41
7. Moja majka nastoji osigurati da me netko fizički ne ozlijedi ili povrijedi moje osjećaje.	-0.70
8. Moja majka me štiti od neugodnih iskustava, odbacivanja, neuspjeha i razočaranja.	-0.78
9. Moja majka umjesto mene rješava moje probleme.	-0.31
10. Moja majka čini sve kako bih uvijek bio/bila uspješan/uspješna.	-0.65
11. Moja majka me razumije i tješi kada mi ne ide dobro (npr., u školi, sportu).	-0.65
12. Moja majka posvećuje veliku pažnju mojim problemima posebno u školi.	-0.51
13. Moja majka me upozorava na sve loše što se može dogoditi u onome što radim.	-0.48

Provedena eksploratorna faktorska analiza (EFA) kako bismo testirali faktorsku strukturu 13 tvrdnji koje su namijenjene ispitivanju dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja majki. Rezultati (Prilog 1) pokazuju jednofaktorsku strukturu skale sa eigen vrijednosti 5.0, a prema statističkim pravilima mora biti jednaka ili veća od 1.0. Ekstrahirani faktor objašnjava 38.52% varijance, a faktorska zasićenost tvrdnji je u rasponu od 0.31 do 0.78. Sve korelacije ekstrahiranog faktora i pojedinačnih tvrdnji veće su od minimalnih 0.30.

Prilog 2.

*Prilog 2 Faktorska opterećenja EFA za dječje procjene prezaštitničkog ponašanja očeva
(N=195)*

<i>Tvrdnje</i>	<i>Standardizirana faktorska zasićenja</i>
1. Moj otac me uvijek štiti.	-0.70
2. Moj otac se pretjerano brine za mene i štiti me.	-0.64
3. Moj otac me pokušava zaštititi od neugodnih osjećaja (npr., u situacijama gubitka ili neuspjeha).	-0.81
4. Moj otac se trudi zaštititi me od neugodnih iskustava.	-0.83
5. Moj otac me štiti kada mi drugi upućuju kritike.	-0.74
6. Kada se igram, moj otac je uvijek blizu mene.	-0.38
7. Moj otac nastoji osigurati da me netko fizički ne ozlijedi ili povrijedi moje osjećaje.	-0.68
8. Moj otac me štiti od neugodnih iskustava, odbacivanja, neuspjeha i razočaranja.	-0.77
9. Moj otac umjesto mene rješava moje probleme.	-0.51
10. Moj otac čini sve kako bih uvijek bio/bila uspješan/uspješna.	-0.71
11. Moj otac me razumije i tješi kada mi ne ide dobro (npr., u školi, sportu).	-0.76
12. Moj otac posvećuje veliku pažnju mojim problemima posebno u školi.	-0.68
13. Moj otac me upozorava na sve loše što se može dogoditi u onome što radim.	-0.66

Provedena je eksploratorna faktorska analiza (EFA) kako bismo testirali faktorsku strukturu 13 tvrdnji koje su namijenjene ispitivanju dječjih procjena prezaštitničkog ponašanja očeva. Rezultati (Prilog 2) pokazuju jednofaktorsku strukturu skale sa eigen vrijednosti 6.25. Ekstrahirani faktor objašnjava 48.11% varijance, a faktorska zasićenost tvrdnji je u rasponu od 0.38 do 0.83. Sve korelacije ekstrahiranog faktora i pojedinačnih tvrdnji veće su od minimalnih 0.30.

Prilog 3.

Prilog 3 Faktorska opterećenja CFA za dječje samoprocjene otpornosti (jednofaktorska struktura nakon modifikacije) (N=197)

<i>Tvrdnje</i>	<i>Standardizirana faktorska zasićenja</i>
1. Završavam ono što započnem.	0.55
2. Kad se uzrujam, znam se smiriti.	0.37
3. Volim razmišljati o svim stvarima koje želim učiniti.	0.18
4. Ne odustajem, čak i onda kad je nešto teško učiniti.	0.70
5. Volim naporno vježbati kako bih postao dobar u onome što radim.	0.54
6. Kad nešto radim, želim to raditi dobro.	0.41
7. Uzbuđen/a sam kada učim nove stvari.	0.40
8. Zadovoljan/a sam sa sobom.	0.59
9. Volim svaki dan naći nešto čemu ću se veseliti.	0.47
10. Mislim da sam dobar/a ovakav/a kakav/a sam sada.	0.54

Prilog 4.

Prilog 4 Faktorska opterećenja CFA za dječje samoprocjene otpornosti (dvofaktorska struktura nakon modifikacije) (N=197)

<i>Tvrđnje</i>	<i>Standardizirana faktorska zasićenja</i>
<hr/> <i>Faktor 1. Osobna kompetentnost</i> <hr/>	
1. Završavam ono što započnem.	0.57
2. Kad se uzrujam, znam se smiriti.	0.35
3. Volim razmišljati o svim stvarima koje želim učiniti.	0.19
4. Ne odustajem, čak i onda kad je nešto teško učiniti.	0.73
5. Volim naporno vježbati kako bih postao dobar u onome što radim.	0.56
6. Kad nešto radim, želim to raditi dobro.	0.41
<hr/> <i>Faktor 2. Prihvaćanje sebe i života</i> <hr/>	
7. Uzbuđen/a sam kada učim nove stvari.	0.43
8. Zadovoljan/a sam sa sobom.	0.68
9. Volim svaki dan naći nešto čemu ću se veseliti.	0.51
10. Mislim da sam dobar/a ovakav/a kakav/a sam sada.	0.62
<hr/>	